

Årsberetning for Frischsenteret 2011

*Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning
Ragnar Frisch Centre for Economic Research*

Årsberetning 2011

1. Oversikt over året 2011

Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning (Frischsenteret) oppnådde i 2011 et tilfredsstillende økonomisk resultat. Omsetningen steg til 33,4 millioner kroner fra 28,0 millioner kroner i 2010, mens resultatet ble 1,25 millioner mot 1,8 millioner i 2010. Den økonomiske stillingen til Frischsenteret er solid med en egenkapital ved utgangen av 2011 på 19,9 millioner kroner. Utsiktene framover er gode.

Det ble utført i alt 24,5 årsverk, hvorav 2,6 årsverk var administrative. Blant forskerne var det én kvinne. Fire av de åtte stipendiatene var kvinner. To kvinner jobber som sekretær og forskningskonsulent. I 2011 utførte de kvinnelig ansatte 27 prosent av årsverkene ved senteret.

Internasjonal publisering er tilfredsstillende med 19 artikler i internasjonale tidsskrifter, hvilket er en svak økning fra 2010. Totalt antall internasjonale tidsskriftsiteringer var for Frischsenterets forskere 205, både i 2011 og 2010. Det ble publisert 12 artikler i norske tidsskrifter og fagbøker i 2011, hvilket er en betydelig økning fra 7 i 2010.

Frischsenteret mottok i 2011 grunnbevilgning for første gang og beløpet var på 700 000 kroner.

Arbeidsmiljøet anses som godt. Det har ikke blitt rapportert om skader eller ulykker på arbeidsplassen. Det er registrert 325 sykedager i 2011, som utgjør ca. 6 prosent av total arbeidstid. Virksomheten medfører verken forurensning eller utslipp som kan være til skade for det ytre miljøet.

Styret bekrefter at regnskapet er utarbeidet under forutsetning om fortsatt drift. Denne vurderingen baseres på forhold redegjort for ovenfor.

2. Organisasjon, styret og medarbeidere

Frischsenteret er en uavhengig stiftelse der medlemmene av råd og styre oppnevnes av Norges forskningsråd, Universitetet i Oslo og de ansatte. Direktøren har den daglige ledelsen. Frischsenteret har en samarbeidsavtale med Universitetet i Oslo, samarbeider nært med Økonomisk institutt og andre fagenheter ved Universitetet i Oslo, og holder til i Forskningsparken i Gaustadbekkdalen.

Frischsenteret hadde ved utgangen av 2011 12 forskere, én forskningskonsulent, åtte stipendiater, én forskningsassistent, 22 vitenskapelig rådgivere og tre andre assosierte vitenskapelig medarbeidere. Blant rådgiverne hadde åtte hovedstilling ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo (UiO). Administrasjonen besto av direktør, nestleder, sekretær og økonomikonsulent (fra 1. oktober). Det samlede omfanget av administrative arbeider var 3,1 årsverk (inklusive IT-støttefunksjoner), mens totalt utførte årsverk var 24,5. Alle forskerne har doktorgrad.

Det nye senteret for miljøvennlig energi – CREE (Oslo Centre for Research on Environmentally friendly Energy) – der Frischsenteret er vertsinstusjon, arrangerte åpningskonferanse i september 2011 og et brukerseminar i desember. Frischsenteret har også et nært samarbeid med ESOP, senter for fremragende forskning, ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo, gjennom felles prosjekter der både forskere og stipendiater deltar. Tre forskere ved Frischsenteret har bistilling ved ESOP.

Frischsenterets onsdagsseminar med presentasjon av "work in progress" ble arrangert ukentlig i 2011. I likhet med tidligere år ble det avholdt et internt todagers utenbysseminar med faglig program.

I 2011 hadde to av forskerne og én stipendiat utenlandsopphold i USA og én stipendiat i England. To eksterne doktorgradsstudenter hadde arbeidsplass ved Frischsenteret i deler av 2011.

Direktør: Oddbjørn Raaum (fra 1.8.2011), Erik Hernæs (til 1.8.2011)

Administrasjonssekretær: Gry Nystrøm.

Økonomikonsulent: Jørg Gjestvang.

Seniorforskere: Bernt Bratsberg, Rolf Golombek (nestleder), Erik Hernæs (fra 1.8.2011) Sverre Kittelsen, Snorre Kverndokk, Eric Nævdal, Knut Røed, Ole Røgeberg, Oddbjørn Raaum (til 1.8.2011).

Forskere: Simen Gaure, Karen Hauge, Simen Markussen, Tao Zhang.

Forskningskonsulent: Elisabeth Fevang.

Doktorgradsstipendiater: Daniel Bergsvik, Ragnhild Haugli Bråten, Nina Skrove Falch, Anna Aasen Godøy, Svenn Jensen, Anja Grinde Myrann, Jens Fredrik B. Skogstrøm, Ola Lotherington Vestad.

Forskningsassistent: Hilde Hallre.

Studentassistenter: Lin Ma, Benny Adam Persson, Ragnhild Schreiner.

Vitenskapelig rådgivere: Professor Erik Biørn, professor Kjell Arne Brekke, førsteamanuensis Jared Carbone, professor Ugo Colombino, forsker John Dagsvik, professor Nils-Henrik M. von der Fehr, professor Finn R. Førstund, førsteamanuensis Robert Gazzale, professor Bård Harstad, professor Michael Hoel, rådgiver Alfonso Irarrazabal, post.doc Fedor Iskhakov, forsker Zhiyang Jia, professor Larry Karp, lecturer Marilena Locatelli, professor Tore Nilssen, professor Karine Nyborg, professor Michael Oppenheimer, professor Trond Petersen, professor Steinar Strøm, professor Jon Vislie, professor Martin Wagner.

Andre vitenskapelig assosierte: Forsker Michal Kaut, professor Atle Seierstad, professor Stein W. Wallace.

Medlemmene av rådet var: Professor Finn R. Førstund (leder), professor Asbjørn Rødseth, professor Jon Vislie, professor Petter Laake, avdelingsdirektør Solveig Lie, forskningsleder Erling Barth, seksjonssjef Anita Mølmesdal Sivertsen, forsker Tao Zhang.

Varamedlemmer: Professor Steinar Holden, professor Gunn E. Birkelund, ekspedisjonssjef Morten Berg, forskningskonsulent Elisabeth Fevang.

Medlemmene av styret var: Professor Diderik Lund (leder), professor Karen Helen Ulltveit-Moe (nestleder), seniorforsker Bernt Bratsberg, direktør Frøydis Langmark, professor Halvor Mehlum, fagdirektør Eli Jensen.

Varamedlemmer: Analysesjef Stein Langeland, professor Vidar Christiansen, seniorforsker Snorre Kverndokk.

Det har vært avholdt fem styremøter. Styret har arbeidet med budsjett, regnskap, omorganisering av administrasjon og ny direktør, forskeransettelse, nye lokaler og senterets websider.

3. Utdanning

I tillegg til forskningen er den høyest prioriterte oppgaven ved Frischsenteret å bidra til utdanning i samfunnsøkonomi ved Økonomisk institutt, UiO. I 2011 hadde Frischsenteret åtte doktorgradsstudenter. Ingen sluttet eller disputerte i 2011. Fire av stipendiatene var tilknyttet prosjekter om arbeidsmarkedet, utdanning og velferd, to var tilknyttet miljøprosjekter, og to var tilknyttet prosjekter om entreprenørskap. Kvinneandelen blant stipendiatene er 50 prosent, og kan gi håp om at kvinneandelen også blant forskerne på noe lengre sikt kan øke.

Fire av de ansatte var sensorer ved eksamen ved Økonomisk institutt, UiO, og to var sensorer to andre steder. En av de ansatte sensurerte en masteroppgave ved Økonomisk institutt og to sensurerte to masteroppgaver ved annen institusjon. Fem av de ansatte var doktorgradsveiledere for ni stipendiater ansatt ved Økonomisk institutt og Frischsenteret, mens én også var veileder for en PhD student ansatt annet sted. Fire av de ansatte var Mastergradsveiledere for fire studenter ved Økonomisk institutt, og to var Mastergradsveiledere for fire studenter annet sted. Tre av de ansatte underviste ved Økonomisk institutt, mens én underviste to andre steder.

4. Forskningstemaer

Arbeidsmarkedsforskningen har et stort omfang på Frischsenteret og er spredd over ulike underfelt. Sentrale temaer i 2011 har vært sykefravær, tilstrømning til uføretrygd, innvandreres tilpasning i arbeidsmarkedet, arbeidsinnvandring, og entreprenørskap. Den empiriske basisen for arbeidsmarkedsforskningen er koblede administrative registerdata som gjør det mulig å analysere befolkningens bevegelser mellom ulike arbeidsmarkedstilstander over tid. Forskningen søker å kombinere bidrag til metodeutvikling med politikkrelevante anvendelser. I 2011 ble Frischsenteret tildelt to nye prosjekter som berører sysselsetting av personer med nedsatt arbeidsevne; begge prosjektene er finansiert av Arbeidsdepartementet og gir samlet en betydelig forskningsinnsats på dette feltet.

Energi og miljø er et forskningsfelt som de siste årene har fått økt omfang ved Frischsenteret. Forskningen omfatter dels tradisjonelle temaer og analyser innenfor energiøkonomi og miljøøkonomi, men også adferdsøkonomiske studier med analyse

av menneskelig atferd som trekker på kunnskap fra sosialpsykologi, sosiologi og nevrologi, og der teorier testes ut i laboratorier. I 2011 ble Frischsenteret vertsinstitusjon for et nytt senter for miljøvennlig energi – CREE (Oslo Centre for Research on Environmentally friendly Energy). Senteret er et samarbeid mellom Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo, Statistisk Sentralbyrå, Tilburg Sustainability Center (Nederland) og Frischsenteret, og har midler for åtte år. CREE skal drive forskning på områdene internasjonal politikk om klima og energi, innovasjon og diffusjon av miljøvennlig energi, regulering av energimarkedene for å oppnå en miljøvennlig utvikling, evaluering av nasjonale miljø- og energipolitiske virkemidler, samt videreutvikling av numeriske likevektsmodeller som kan nyttes i analyser av klima- og energipolitikk.

Den *helseøkonomiske* forskningen ved Frischsenteret er en del av Helseøkonomisk forskningsprogram ved Universitetet i Oslo (HERO). Forskningen har dekket en rekke temaer under områdene finansiering og organisering av helsesektoren; legemiddeløkonomi; arbeidsmarkedet for helsepersonell; etterspørselen etter helse, helsetjenester og helseforsikring; sosial ulikhet og helse; samt produktivitet og effektivitet i produksjon av helsetjenester. En database over helseøkonomiske datakilder er opprettet og lagt ut på web. Prosjekter er til dels blitt gjennomført i samarbeid med de øvrige partene i HERO-programmet og med andre helseøkonomiske miljøer. I samarbeid med forskningsmiljøer i syv land arbeides det med et større prosjekt for årene 2010-2013 med finansiering fra EUs 7. rammeprogram. Prosjektet tar for seg sammenhengen mellom helseresultat, kvalitet og ressursbruk i helsesektoren, og Frischsenteret leder en arbeidspakke om kvalitet og ressursbruk på sykehusnivå.

Pensjoner: Under pensjonsprogrammet finansiert av Arbeidsdepartementet ble det arbeidet på en rekke delprosjekter. Blant temaene er virkninger av pensjonsreformen, sammenhengen mellom tjenstepensjon og mobilitet, samt sammenhengen mellom tjenstepensjon og lønn.

Produktivitet: Ved Frischsenteret arbeides det både med metodeutvikling og med empiriske analyser av produktivitet og effektivitet, med spesiell vekt på offentlig sektor. En del av dette arbeidet er knyttet til helsesektoren og delvis finansiert av HERO-programmet. Innenfor metodeutvikling arbeides det særlig med statistiske egenskaper ved ikke-parametriske effektivitets- og produktivitetsmål, med metoder for å måle skala- og samdriftsfordeler, samt med metoder for å sammenligne ulike

grupper. I 2011 er det arbeidet med empiriske analyser av sykehus og skatteetaten. Frischsenteret er involvert i evalueringen av NAV-reformen og vil fram til 2013 gjennomføre analyser av produktivitetsutviklingen i NAV.

En redegjørelse for en del av senterets prosjekter finnes i vedlegg 2.

5. Publisering og formidling

I 2011 ble det i tilknytning til prosjekter utgitt 19 artikler i internasjonale tidsskrifter, se Tabell 1. Dette er en svak økning fra 2010 som skyldes økt internasjonal publisering av rådgiverne. Omkring halvparten av artiklene knyttet til prosjekter ved Frischsenteret er skrevet av rådgivere, uten deltakelse fra forskerne. Av totalt 19 artikler i 2011 var 6 på nivå 2, hvorav 3 ble publisert av rådgiverne uten deltakelse fra forskere på Frischsenteret. Andelen på nivå 2 viste en svak økning fra 2010 til 2011. To internasjonale bokkapitler kom på trykk i 2011.

Totalt antall internasjonale tidsskriftsiteringer (Thomson, ISI Web of Knowledge) var for Frischsenterets forskere 205, både i 2011 og 2010. Sammenliknet med perioden 2005-2007 er antall siteringer doblet, mens antall forskere er økt med tre. Indikatoren "siteringer pr forsker" er imidlertid følsom overfor endringer i sammensetningen av forskerstaben med hensyn til erfaring ettersom yngre naturlig nok har en kortere CV og færre siteringer per år.

Det ble publisert 12 artikler i norske tidsskrifter og fagbøker i 2011, hvilket er en økning fra 7 i 2010. Frischsenterets publikasjonspoeng oppsummerer vitenskapelig publisering i ett enkelt tall og er hentet fra den offisielle FoU-Statistikken. Publikasjonspoengene økte betydelig fra 2010 til 2011, men også her er det betydelig svingninger fra år til år.

Memorandumserien ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo, utgis i samarbeid med Frischsenteret, og i 2011 var kun to av disse publikasjonene knyttet til våre prosjekter. Frischsenteret har egne rapportserier med fire utgivelser i 2011. Ni rapporter ble utgitt i publikasjonsserier ved andre institusjoner. Prosjektmedarbeiderne holdt i alt 116 innlegg på faglige (57) og brukerrettede konferanser og seminarer (59). For å få et bilde av annen type utadrettet virksomhet gjengis tall for oppslag i media (aviser, nettaviser, radio, TV2, men ikke NRK). Heltidsansatte ved Frischsenteret ble nevnt 473 ganger i ulike mediaoppslag, mens Frischsenteret ble referert til omtrent like mange ganger; 468. Sammenliknet med

2010 er oppslagene færre, men enkeltsaker med svært mange oppslag gir stor tilfeldig variasjon fra år til år. En samlet oversikt over publikasjonene og formidlingen finnes i vedlegg 1.

Tabell 1. Publisering og formidling ved Frischsenteret i 2010 og 2011¹⁾

	2011	2010
Internasjonale tidsskriftartikler	19 (9)	17 (10)
hvorav UHR-nivå 2	6 (3)	4 (2)
Internasjonale bøker og bokkapitler	2 (2)	0 (0)
Norske tidsskriftartikler og bokkapitler	12(11)	7 (5)
Memoranda fra Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo ²⁾	2 (2)	5 (2)
Rapporter og arbeidsnotater Frischsenteret og CREE	8 (5)	6 (5)
HERO skriftserie	1(1)	0
Rapporter fra andre institusjoner	9 (1)	22 (17)
Faglige foredrag	57(44)	57 (47)
Brukerrettede foredrag	59(56)	63 (53)
Publikasjonspoeng ³⁾	18,6	13,6

1) Tallene i parentes omfatter publikasjoner og foredrag der minst én av forfatterne/foredragsholderen hadde hovedstilling ved Frischsenteret. 2) Memoranda fra Økonomisk institutt er en felles publikasjonsserie for instituttet og Frischsenteret.

3) Poeng for vitenskapelige artikler publisert i periodika eller serier (ISSN), antologier eller monografier i norske og internasjonale tidsskrift med fagfelleevaluering utgitt i 2011, www.fouostatistikbanken.no/nifu/?language=no

6. Økonomi og finansiering

Omsetningen steg til 33 398 577, fra 28 049 150 kroner i 2010. En betydelig del av omsetningsøkningen skyldes en økning på 2,2 million i overføringer til samarbeidspartnere, hovedsakelig via CREE.

Driftsresultatet var 886 069 kroner, noe høyere enn fjorårets på 587 870 i 2010. Grunnet verdifall på aksjer var netto finansinntektene kun 368 512 i 2011, mot 1 186 323 i 2010. Årsresultatet på 1 254 580 i 2011 var derfor lavere enn i 2010.

Frischsenteret mottok i 2011 grunnbevilgning for første gang og beløpet på 700 000 kroner ble i hovedsak benyttet til finansiering av kompetansetid for forskerne.

En høy andel langsiktige prosjekter er viktig for å sikre kvalitet og høy kompetanse ved Frischsenteret. Finansieringsandelen fra Forskningsrådet var høy også i 2011 – 80 prosent. De resterende 20 prosentene av inntektene kom fra internasjonale kilder (3 prosent) og fra innenlandske oppdragsgivere, hovedsakelig fra Arbeidsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet, Skattedirektoratet og Barne- og likestillingsdepartementet. Tematisk utgjorde energi og miljø 43 prosent av inntektene, arbeidsmarkedet og pensjoner 34 prosent, helse 14 prosent, mens andre temaer stod bak 9 prosent av senterets inntekter.

De største prosjektene i 2011 (ramme på over 2 million kroner) var Oslo Centre for Research on Environmentally friendly Energy (CREE); Improving international cooperation on emission abatement; Sykefravær i Norge - Årsaker, konsekvenser og politikkimplikasjoner; Managing Risk in Climate Change - A Dynamic Perspective; Social Insurance and Labor Market Inclusion in Norway og Strategisk instituttprogram om pensjonsforskning.

7. Samarbeidspartnere

I tillegg til det utstrakte samarbeidet med Økonomisk institutt hadde Frischsenteret i 2011 aktivt prosjektsamarbeid med forskere fra følgende institusjoner:

Energi, miljø, atferd og eksperimenter

Bologna Center (Italia), Centrum voor Economische Studiën (Belgia), Cicero, ECON,

Johns Hopkins University (USA), Lancaster University (England), London School of Economics, Grantham Research Institute (England), Loyola Marymount University (USA), NVE, NTNU, Princeton University (USA), Statistisk Sentralbyrå, Tilburg University (Nederland), University of Alberta, Alberta School of Business (USA), University of Calgary (Canada), University of California, Berkeley (USA), University of Hamburg (Tyskland), University of Maryland (USA), University of Technology (Australia), Vienna Institute for Advanced Studies (Østerrike).

Arbeidsmarkedet, utdanning og pensjoner

Aalto University (Finland), Arbeidsforskningsinstituttet, Australian School of Business (Australia), FAFO, Government Institute for Economic Research (Finland), Handelshøyskolen Universitetet Århus (Danmark), Humboldt University (Tyskland), Linnéuniversitetet (Sverige), IFAU (Sverige), SOFI (Sverige), Institute for Fiscal Studies (England), ISF, Norges Handelshøyskole, NTNU, Rokkansenteret, Statistisk sentralbyrå, Stockholm University (Sverige), Universitetet i Bergen, University of Mannheim (Tyskland), Universitetets Senter for Informasjonsteknologi (USIT), University College London (England), University of British Columbia (Canada), University of California, Berkeley (USA), University of Fudan (Kina), University of New South Wales (Australia), University of Turin (Italia), Utrecht University (Nederland), Warwick University (England), Åbo Akademi University (Finland), Aalto University (Finland).

Helse

CSMN – Universitetet i Oslo, Folkehelseinstituttet, Institutt for helseledelse og helseøkonomi (HELED) – Universitetet i Oslo, MENON, NTNU, SINTEF Helse, Bocconi University (Italia), DSI Institut for sunhedsvæsen København, Karolinska instituttet Stockholm, National Institute of Public Health and the Environment, Nederland, Semmelweis University (Ungarn), THL (Finland), University of Edinburgh (Skottland), University of Southern Denmark (Danmark), National Institute of Public Health and the Environment, Utrecht, Nederland, University of Calgary (USA).

Andre temaer

Handelshøyskolen BI, Institute for Systems Analysis, Moskva (Russland), NILF.

Endelig har forskere og rådgivere på Frischsenteret et omfattende kontaktnett med forskere fra Norden, Europa, USA, Japan, Kina og Australia.

8. Utsikter framover

Det er i april 2012 budsjettert omsetning på prosjekter for 43,7 millioner i 2012 hvor av 8,3 millioner er overføringer til underleverandører. Kontrakter for 2013 utgjør 27,8 millioner og 16,9 millioner for 2014. Medarbeiderne ved Frischsenteret har høy kompetanse og den omfattende internasjonale publiseringen er et viktig konkurransefortrinn ved tildeling av prosjekter fra Norges forskningsråd og andre oppdragsgivere i årene som kommer. To prosjekter har internasjonal finansiering (EU og NORFACE). Mulighetene for fortsatt finansiering av det aktivitetsnivået vi nå har vurderes som gode.

Oslo, 25.04.2012

Styret i Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning

Diderik Lund (styreleder)

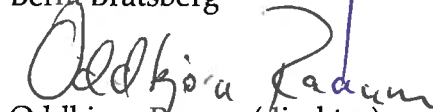

Karen Helene Ulltveit-Moe (nestleder)

Halvor Mehlum

Bernt Bratsberg

Eli Jensen

Frøydis Langmark

Oddbjørn Raaum (direktør)

Vedlegg 1 Publisering og formidling ved Frischsenteret i 2011

Oversikt over publikasjoner og foredrag, 2000-2011

Type	Antall							
	2000 - 2002	2003 - 2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Internasjonale tidsskriftartikler ¹⁾	39	61	15	16	14	14	17	19
Internasjonale bokkapitler	9	9	2	9	2	2	0	2
Norske tidsskriftartikler og bokkapitler	30	19	8	10	13	8	7	12
Memoranda fra Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo ²⁾	42	37	13	13	13	8	5	2
Rapporter og arbeidsnotater Frischsenteret og CREE ³⁾	29	22	13	3	8	4	6	8
HERO skriftserie	20	24	2	2	4	2	0	1
Rapporter fra andre institusjoner	24	28	6	14	10	9	12	9
Faglige foredrag	180	167	51	62	54	67	57	56
Brukerrettede foredrag	54	103	68	33	29	50	63	59
Populære framstillinger ⁴⁾	88	45	56	36	49	28	19	19

1) 13 nivå 1 tidsskrifter og 6 nivå 2 tidsskrifter.

2) Memoranda fra Økonomisk institutt er en felles publikasjonsserie for instituttet og Frischsenteret.

3) Fra 2011 er CREE working paper inkludert.

4) Frem t.o.m. 2001 omfatter populære framstillinger også omtale av Frischsenteret i media.

Tidsskriftartikler og bokkapitler

1.1. Internasjonale tidsskriftartikler

Andersen, I.L., Nævdal, E. og K.E. Bøe: Maternal investment, sibling competition, and offspring survival with increasing litter size and parity in pigs (*Sus scrofa*), *Behavioral Ecology and Sociobiology* 65(6), 1159-1167.

Berglann, H., Moen, E., Røed, K. og J.F.B. Skogstrøm: Entrepreneurship: Origins and Returns, *Labour Economics* 18, 180-193.

Brekke, K.A. og J.T. Solstad: Does the Existence of a Public Good Enhance Cooperation among Users of Common-Pool Resources? *Land Economics*, 87(2), 335-345.

Brekke, K.A., Hauge, K.E., Lind, J.T. og K. Nyborg: Playing with the good guys. A public good game with endogenous group formation, *Journal of Public Economics* 95(9-10), 1111-1118.

Colombino, U., Hernæs, E., Locatelli, M. og S. Strøm: Pension reforms, liquidity constraints and labour supply responses, *Journal of Pension Economics and Finance* 10(1). 53-74.

Dagsvik, John K., Jia, Z., Orsini, K. og Van Camp, G.: Subsidies on low-skilled workers' social security contributions: the case of Belgium, *Empirical Economics* 40(3), 779-806.

Dalen, D.M., Furu, K. Locatelli, M. og S. Strøm: Generic substitution: micro evidence from register data in Norway, *European Journal of Health Economics* 12(1), 49-59.

Eide, E., von Simson, K. og S. Strøm: Rank-Dependent Utility, Tax Evasion, and Labor Supply, *Finanzarchiv* 67(3), 261-281.

Falch, N.S. og R. Nymoen: The Accuracy of a Forecast Targeting Central Bank, *Economics* 5(15), 1-36.

- Golombek, R. og M. Hoel: International cooperation on climate-friendly technologies, *Environmental and Resource Economics* 49(4), 473-490.
- Golombek, R., M. Greaker, S.A.C. Kittelsen, O. Røgeberg og F.R. Aune: Carbon capture and storage in the European power market. *The Energy Journal* 32(3), 209-237.
- Hernæs, E., Piggott, J., Strøm, S. og T. Zhang: Occupational pensions, tenure, and taxes, *Journal of Pension Economics and Finance* 10(03), 435-456.
- Hoel, M.: The Supply Side of CO2 with Country Heterogeneity, *Scandinavian Journal of Economics* 113(4), 846-865.
- Hoel, M.: The green paradox and greenhouse gas reducing investments, *International Review of Environmental and Resource Economics* 5(4), 353-379.
- Markussen, S., Røed, K., Røgeberg, O. og S. Gaure: The Anatomy of Absenteeism, *Journal of Health Economics* 30(2), 277-292.
- Medin, E., Anthun, K.S., Häkkinen, U., Kittelsen, S.A.C., Linna, M., Magnussen, J., Olsen, K. og C. Rehnberg: Cost efficiency of university hospitals in the Nordic countries: a cross-country analysis, *European Journal of Health Economics* 12(6), 509-519.
- Nyborg, K.: I Don't Want to Hear About it: Rational Ignorance among Duty-Oriented Consumers, *Journal of Economic Behavior and Organization* 79, 263-274.
- Røgeberg, O.J. og H.O. Melberg: Acceptance of unsupported claims about reality - A blind spot in economics, *Journal of economic methodology* 18(1), 29-52.
- Strøm, S. og M. Locatelli: Computation of the Compensating Variation Within a Random Utility Model Using GAUSS Software, *Modern Economy* 2, 383-389.

1.2. Internasjonale bokkapitler

Bratsberg, B. og O. Raaum: "The Labour Market Outcomes of Naturalised Citizens in Norway", in *Naturalisation: A Passport for the Better Integration of Immigrants?* OECD Publishing, 183-205.

Røed, K.: "Economic and social incentives for viable age policies", In: Ennals, R. and Salomon, R. H. (eds), *Older Workers in a Sustainable Society*. Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, 205-208.

1.3. Norske tidsskriftartikler og bokkapitler

Bratsberg, B. og K. Røed: Kan demografi forklare veksten i uførhet? *Søkelys på arbeidsmarkedet* 28(1), 3-21.

Bratsberg, B., Hægeland, T. og O. Raaum: Tøffere krav? Ferdigheter og deltakelse i arbeidslivet, *Søkelys på arbeidsmarkedet* 28(4), 302-316.

Brekke, K. A. og S. Kverndokk: Skaper velferdsstaten større sosiale helseforskjeller? *Samfunnsøkonomen*, nr 8, 30-36, "Artikkelprisen 2011".

Falch, N.S., Hardoy, I. og K. Røed: Mindre arbeidsledighet uten dagpengerettigheter? *Søkelys på Arbeidslivet*, 29(1-2), 135-155.

Førsund, F.R.: Innfasing av vindkraft, *Samfunnsøkonomen* nr 3, 46-54.

Golombek, R., Kittelsen, S. A. C., Løfsnæs, O. og A. Schemde: Hvordan påvirkes kraftsektoren av klimaendringer? *Samfunnsøkonomen* nr 3, 55-62.

Kverndokk, S.: Nytt senter for samfunnsøkonomisk energiforskning, *KLIMA – Norsk magasin for klimaforskning*, 3.11: 32-33.

Markussen, S.: Mer av det samme – kommentar til statsbudsjettet, *Samfunnsøkonomen* nr 8, 10-13.

Røed, K.: Fra Inntektssikring til deltakelsessikring? *Samfunnsøkonomen*, nr 6, 4-10.

Røed, K.: Velferd og migrasjon – den norske modellens framtid. *Plan*, nr 5, 18-21.

Røed, M., Bratsberg, B. og P. Schøne: Bidrar innvandring til å “smøre hjulene” i arbeidsmarkedet? *Søkelys på arbeidsmarkedet* 28(3), 244-264.

Røgeberg, O.J.: Gammel narkotikapolitikk møter ny kunnskap, *Minerva* 4, 37-42.

2. Memoranda fra Økonomisk institutt, Universitet i Oslo

Nyborg, K. and T. Zhang: Is corporate social responsibility associated with lower wages? Memorandum 01/2011, Department of Economics, University of Oslo.

Vestad, O.L.: Who pays for occupational pensions? Memorandum 16/2011, Department of Economics, University of Oslo.

3. Frischsenterets rapporter og arbeidsnotater og CREE working paper

Bratsberg, B., Røed, K. og O. Raaum: Yrkesdeltaking på lang sikt blant ulike innvandrergupper i Norge, rapport 1/2011.

Carbone, J.C. og R.S. Gazzale: A shared sense of responsibility: Money versus effort contributions in the voluntary provision of public goods, CREE Working paper no 5.

Gerlagh, R., Kverndokk, S. K.E. Rosendahl: Timing of environmental R&D policy, CREE Working paper no 2.

Golombek, R., Kittelsen, S.A.C. og I. Haddeland: Wetter and Wilder: Impacts on the electricity industry in Western Europe of climate change, CREE Working paper no 3.

Golombek, R., Kittelsen, S.A.C. og K.E. Rosendahl: Price and welfare effects of emission quota allocation, CREE Working paper no 4.

Greaker, M. og M. Hoel: Incentives for environmental R&D, CREE Working paper no 1.

Hernæs, E., Piggott, J., Vestad, O.L. og T. Zhang: Job changes, wages changes, and pension portability, arbeidsnotat 1/2011.

Treble, J.: Sickness and the Labour Market, arbeidsnotat 2/2011.

4. HERO skriftserie

Brekke, K.A., Grünfeld, L. og S. Kverndokk: Explaining the Health Equality Paradox of the Welfare State, HERO skrifter 3/2011.

5. Rapporter/notater fra andre institusjoner

Barth, E., Bratsberg, B. og O. Raaum: Immigrant Wage Profiles within and between Firms, NORFACE MIGRATION Discussion Paper No. 2011-19.

Bratsberg, B., Raaum, O. og K. Røed: Educating Children of Immigrants: Closing the Gap in Norwegian Schools," IZA (Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit/Institute for the Study of Labor) Discussion Paper no. 6138.

Dalen, D.M., Locatelli, M., Sorisio, E. og S. Strøm: A Probability Approach to Pharmaceutical Demand and Price Setting: Does the Identity of the Third-Party Payer Matters for Prescribing Doctors? CES Working paper no 3643.

Fevang, E., Markussen, S. og K. Røed: The Sick Pay Trap, IZA Discussion paper no 5655.

Golombek, R., Kittelsen, S.A.C. og K.E. Rosendahl: Price and welfare effects of emission quota allocation, Discussion Papers No. 661, Statistics Norway.

Golombek, R., Kittelsen, S.A.C. og K.E. Rosendahl: Price and welfare effects of emission quota allocation, USAEE-IAEE Working paper 11-086.

Hernæs, E., Piggott, J., Vestad, O.L. og T. Zhang: Labour Mobility, Pension Portability and the Lack of Lock-In Effects, Australian School of Business Research Paper No. AIPAR 01.

Hægeland, T., Kirkebøen, L.J., Bratsberg, B. og O. Raaum: Value added-indikatorer: Et nyttig verktøy i kvalitetsvurdering av skoler? Statistisk sentralbyrå, Rapporter 42/2011.

Kalseth, B., Anthun, K.S., Hope, Ø., Kittelsen, S.A.C. og B.A. Persson:
Spesialisthelsetjenesten i Norden. Sykehusstruktur, styringsstruktur og lokal arbeidsorganisering som mulig forklaring på kostnadsforskjeller mellom landene, Rapport SINTEF A19615.

6: Faglige foredrag

Bratsberg, B.: Immigrant Integration across Generations, keynote address at the 9th annual conference on "Immigration and Labor Market Integration," Stockholm University Linneaus Center for Integration Studies, november.

Bratsberg, B.: Immigrants in School, Nordic Economic Policy Review conference on the Economics of Education, Oslo, oktober.

Bratsberg, B.: Citizenship and Labor Market Integration, Norface conference on "Migration: Economic Change, Social Challenge," University College London, april.

Bratsberg, B.: Impacts of Immigration: Wages, Prices, and Regional Convergence, Bank of Norway, april.

Førsund, F.R.: Renewable energy expansion and value of balance regulation power, The NHH/NAEE meeting in Bergen "Energy and the Environment", januar.

Godøy, A.A.: Taking competitive search to data, EEA/ESEM, Oslo.

Godøy, A.A.: Taking competitive search to data, Society for Economic Dynamics Annual Meeting, Ghent.

Godøy, A.A.: Taking competitive search to data, European Search and Matching (SaM) network inaugural conference, Bristol.

Golombek, R.: Innovation and diffusion policy – status of the field. CREE workshop, september, Oslo.

Golombek, R.: Partial liberalizations of the Western European energy markets. Paris Environmental and Energy Economics Seminar, Université Paris Descartes, november.

Hauge, K.E.: A dual self model of social preferences, forskermøtet, Bergen.

Hoel, M.: Incentives for environmental R&D, presenterte på Energy and the Environment, NHH, januar.

Hoel, M.: Incentives for environmental R&D, presenterte på invitert sesjon EEA/ESEM Annual Conference, Oslo, august.

Hoel, M.: Incentives for environmental R&D, presenterte på seminar Universitetet i Bergen, mai.

Hoel, M.: The international politics of climate and energy, presenterte på CREE kick-off workshop, Lysebu, september.

Jensen, S.: Growth and Uncertainty in the Integrated Assessment of Climate Change (joint work w. Christian Traeger) at the AERE Inaugural Summer Conference, Seattle, juni.

Jensen, S.: Growth and Uncertainty in the Integrated Assessment of Climate Change (joint work w. Christian Traeger) at the EAERE European Summer School in Resource and Environmental Economics, Venice, juli.

Kittelsen, S.A.C. (med R. Golombek): Climate change and policy in the energy sector in Western Europe", The NHH/NAEE meeting in Bergen "Energy and the Environment", januar.

Kittelsen, S.A.C. (med D.F. Edvardsen og F.R. Førstund): Bootstrapping scale elasticities and optimal scale in Data envelopment analysis (DEA)", XII EWEPA (European Workshop on Efficiency and Productivity Analysis) Workshop in Verona, juni.

Kittelsen, S.A.C.: Decomposing productivity of Nordic hospitals, HERO-seminar, Oslo, november.

Kverndokk, S.: Virkninger i oljemarkedet av reguleringer i transportsektoren, forskermøtet i Bergen, januar.

Kverndokk, S.: Inntekt, inntektsulikhet og helse, Økonomiavdelingen, Finansdepartementet, mars.

Kverndokk, S.: Skaper velferdsstaten større helseforskjeller? Helseøkonomi-konferansen, Os, mai.

Kverndokk, S.: Intergenerational and intragenerational equity in climate policy, kick-off meeting, Miljø2015-prosjekt, Oslo, september.

Kverndokk, S.: Er det behov for klimameldingen og hva bør den ta opp? NAE-seminar, Statistisk sentralbyrå, november.

Markussen, S.: The Case for Presenteeism, Institutt for samfunnsforskning forskningsseminar, Oslo.

Markussen, S.: The Case for Presenteeism, Statistisk sentralbyrå forskningsseminar, Oslo.

Markussen, S.: Opponentforedrag til Arne Mastekaas' artikkel om lønneffekter av fagforeningsmedlemskap, Kvantitativ sosiologi seminar, Universitetet i Oslo.

Markussen, S.: The sick pay trap, Workshop on absenteeism, Utrecht.

Markussen, S.: Flere i arbeid og færre på trygd? NAV Evalueringen, forskermøte.

Markussen, S.: Kvinner og sykefravær – forskning fra Frischsenteret, Ekspertmøte om kjønnsforskjeller i sykefravær, Oslo.

Nyborg, K.: Playing with the good guys: A public good game with endogenous group formation, Umeå Universitet, februar.

Nyborg, K.: Om byrdefordeling med konkurrerende rettferdighetsprinsipper – et økonomisk eksperiment. Konferanse i regi av Norges Forskningsråd/Miljø2015, Oslo, februar.

Nyborg, K.: Selfish Bakers, Caring Nurses? A Model of Work Motivation, forskningsseminar, Senter for profesjonsstudier, Høgskolen i Oslo, april.

Nyborg, K.: Fair weather and other social dilemmas: An experimental study of cooperation, fairness and framing. 18th Annual Conference of the European Association for Environmental and Resource Economists, Roma, juni–juli.

Røed, K.: The Case for Presenteeism, presentasjon på årskonferansen til American Economic Association, Denver Colorado, januar.

Røed, K.: The Case for Presenteeism, presentasjon på faglig seminar på Universitetet i Mannheim, Mannheim, Tyskland, mai.

Røed, K.: Er de nordiske velferdsordninger rustet til å møte økende migrasjon og mobilitet over landegrensene? foredrag på Sykefraværskonferanse arrangert av Norges Forskningsråd, Svølvær, mai.

Røgeberg, O.J.: Claims and evidence in economics - the case of rational addiction theory, SSB onsdagslunsjseminar, februar.

Raaum, O.: Immigrant wage profiles within and between establishments, forskermøtet NHH, januar.

Raaum, O.: Immigrant wage profiles within and between establishments, University College London, april.

Raaum, O.: Immigrant wage profiles within and between establishments, EALE, september.

Skogstrøm, J.F.B.: Entrepreneurial School Dropouts, ESPE, Hangzhou, Kina, juni.

Skogstrøm, J.F.B.: Entrepreneurial School Dropouts, EEA/ESEM, Oslo, august.

Skogstrøm, J.F.B.: Entrepreneurial School Dropouts, EALE, Kypros, september.

Skogstrøm, J.F.B.: Workshop: Oslo-Århus meeting 2011, Ebeltoft Danmark, mai.

Strøm, S.: Legemiddeløkonomi, HERO konferanse, Bergen, mai.

Strøm, S.: Skatt og arbeidsmarkedsøkonomi, Universitetet i München, oktober.

Strøm, S.: Legemiddeløkonomi, Universitetet i Praha, desember.

Strøm, S.: Pensjonsreformer, Universitetet i Praha, desember.

Vestad, O.L.: Who Pays for Occupational Pensions? presentert ved 23rd Annual EALE Conference, Kypros.

Vestad, O.L.: Who Pays for Occupational Pensions? presentert ved 13th IZA/CEPR European Summer Symposium in Labour Economics, ESSLE, Buch/Ammersee, Tyskland.

Vestad, O.L.: Who Pays for Occupational Pensions? presentert ved 26th Annual Congress of the European Economic Association, EEA-ESEM, Oslo.

Vestad, O.L.: Who Pays for Occupational Pensions? presentert ved 25th Annual Conference of the European Society for Population Economics, ESPE, Hangzhou, Kina.

Vestad, O.L.: Who Pays for Occupational Pensions? presentert ved Norwegian School of Management BI, seminar.

Vestad, O.L.: Who Pays for Occupational Pensions? presentert ved Institute for Fiscal Studies, seminar, London.

Vestad, O.L.: Who Pays for Occupational Pensions? presentert ved Annual Meeting of the Norwegian Association of Economists, forskermøtet, Bergen.

7. Brukerrettede foredrag

Bratsberg, B.: Arbeidsinnvandrere og utenlandsk arbeidskraft i norske registre, Arbeidsdepartementet, desember.

Bratsberg, B.: Innvandreres yrkesdeltaking, Spekter fagdag om integrering, februar.

Bratsberg, B.: Innvandrere på arbeidsmarkedet og trygd, Velferds- og migrasjonsutvalget, januar.

Falch, N.S.: Evaluation of an unemployment insurance reform in 2003/2004, referansemøte hos arbeidsdepartementet i forbindelse med prosjekt 1393, april.

Golombek, R.: Vil CCS erobre verden? CREE brukerseminar, Oslo.

Hoel, M.: Energy policy and environmental paradoxes, presenterte på brukerseminar Petrosam, Stavanger, november.

Hoel, M.: Verdsetting og realprisjustering av miljøgoder, presentasjon for ekspertutvalget for samfunnsøkonomiske analyser, Oslo, juni.

Kittelsen, S.A.C. og F.R. Førstund: Produktivitet i skatteetaten 2006-2009 med regioner som enhet, Finansdepartementet, Oslo, januar.

Kittelsen, S.A.C.: En komparativ analyse av spesialisthelsetjenesten i Finland, Sverige, Danmark og Norge, presentasjon på Økonomiseksjonen, Oslo Universitetssykehus, januar.

Kittelsen, S.A.C.: Produktivitetsanalyser i evalueringen av NAV-reformen, seminar Arbeids- og velferdsdirektoratet, mars.

Kittelsen, S.A.C.: Produktivitetsanalyser i evalueringen av NAV-reformen, Styringsgruppen for NAV-evalueringen, NFR, mai.

Kittelsen, S.A.C. (med B.A. Persson): Decomposing productivity of Nordic hospitals, Workshop for NHCSG and BUS, Trondheim, mai.

Kittelsen, S.A.C. og F.R. Førstund: Productivity in the Public sector in Norway, seminar for OECD delegation, Finansdepartementet, Oslo, juni.

Kittelsen, S.A.C. (med B.A. Persson): Dekomponering av produktivitetsforskjeller mellom nordiske sykehus, Beregningsutvalget for spesialisthelsetjenesten, juni.

Kittelsen, S.A.C.: Produktivitetsanalyser i psykisk helsevern, Inntektsmodellprosjekt i Helse Sør-Øst, Vindern DPS, oktober.

Kverndokk, S.: CREE – Oslo Center for Environmentally friendly Energy, presentasjon for fagpanelet FME Samfunn, januar.

Kverndokk, S.: CREE – Oslo Center for Environmentally friendly Energy, Seminar for norske forskere og konsulenter med interesse for naturressurs-problemer i utviklingsland, NORAD, april.

Kverndokk, S.: CREE – Oslo Center for Environmentally friendly Energy, Olje- og energidepartementet, mai.

Kverndokk, S.: Welcome address, CREE kick-off workshop, Lysebu, september.

Kverndokk, S.: Virkemidler for innovasjon, presentasjon for FME-kontaktmøtet, november, Oslo.

Kverndokk, S.: CREE – Oslo Center for Environmentally friendly Energy, seminar om tverrfaglig forskning, MILEN, Universitetet i Oslo, November.

Kverndokk, S.: CREE – Oslo Center for Environmentally friendly Energy, CREE brukerseminar, Forskningsparken, Oslo, desember.

Kverndokk, S.: CREE – Oslo Center for Environmentally friendly Energy, MILENs forskerskole, Universitetet i Oslo, desember.

Markussen, S.: Virker gradert sykmelding? Lungekonferansen, SAS Hotellet.

Markussen, S.: The Case for Presenteeism, NAV, Seminar for alle ansatte
Om "The Case for Presenteeism", NAV, Seminar for utredningsavdelingen

Markussen, S.: Virker gradert sykmelding? Rehabiliteringskonferanse, Glittreklinikken.

Markussen, S.: Frischsenterets effektevaluering av NAV-reformen, NFR
Styringsgruppe, NFR

Markussen, S.: The Case for Presenteeism, NFR Forskningskonferanse om sykefravær,
Svolvær.

Markussen, S.: Hvordan øke det norske arbeidstilbudet, Finansdepartementets
avdelingsseminar, Tyrifjorden hotell.

Markussen, S.: The sick pay trap, NAV, seminar for ansatte.

Markussen, S.: The sick pay trap, NFR Formidlingskonferanse om sykefravær, Oslo.

Markussen, S.: Flere i arbeid og færre på trygd? Evaluering av NAV-reformen, NAV
Registerkonferanse, Hamar.

Markussen, S.: Registerbasert forskning på sykefravær, NAV Registerkonferanse,
Hamar.

Markussen, S.: The sick pay trap, LO, Seminar for politisk avdeling m.m., Oslo.

Markussen, S.: Hvordan lykkes med gradert sykmelding? NAV Østfolds
arbeidsmarkedskonferanse, Sarpsborg.

Markussen, S.: Jobb deg frisk, NAV Troms arbeidsmarkedskonferanse, Tromsø.

Nyborg, K.: Contribute or not contribute? Lessons from behavioral and experimental economics, *Carbonundrums*, Litteraturhuset i Oslo (arr.: CICERO & British Council), februar.

Røed, K.: Uføretrygden, presentasjon for Fremskrittspartiets stortingsgruppe, januar.

Røed, K.: Arbeidsledighet – utfordringer og politikk, presentasjon på konferansen "Krisen etter krisen", arrangert av Økonomisk institutt, UiO, for Stortingets finanskomité. Blindern, januar.

Røed, K.: Velferdsordningene våre – fra felle til springbrett?". Foredrag på NHO's regionkonferanse for Buskerud. Drammen, februar.

Røed, K.: Effekter av gradert sykmelding på sykefravær og utstøting fra arbeidslivet, innledning på Forskningsrådets konferanse om sykefraværersforskning. Holmenkollen Park Hotell, Oslo, februar.

Røed, K.: Fra inntektssikring til deltakelsessikring? foredrag i Arbeidsdepartementet, Oslo, mars.

Røed, K.: Kan tilbudet av arbeid sikre bærekraften i velferdsstaten? foredrag for Finansdepartementet, Sundvollen Hotell, mars.

Røed, K.: Utfordringer i velferdsstaten knyttet til uføretrygd, foredrag for Partnerforum (Kommunal- og regionaldepartementet) Lysebu, Oslo, mars.

Røed, K.: Velferdsordningene våre – felle eller springbrett? foredrag på NHO's regionkonferanse i Troms. Tromsø, april.

Røed, K.: Velferd og migrasjon – den norske modellens framtid, foredrag i Samfunnsøkonomenes forening, Aker Brygge, Oslo, april.

Røed, K.: Velferd og migrasjon – den norske modellens framtid, foredrag for Fremskrittspartiet, Oslo, juni.

Røed, K.: Velferd og migrasjon – den norske modellens framtid, foredrag for Høyres Stortingsgruppe, Stortinget, Oslo, juni.

Røed, K.: Velferd og migrasjon – den norske modellens framtid”. Foredrag for utvalg i Det Norske Arbeiderparti, Oslo, juni.

Røed, K.: Velferd og migrasjon – den norske modellens framtid, foredrag for styret i Oslo Arbeiderparti, Oslo, juni.

Røed, K.: Hvordan virker gradert sykmelding? Arbeidsmiljøkonferanse i regi av Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening, august.

Røed, K.: NAV – Erfaringer fra Norge, foredrag på konferansen ”Den todelte velferdsstaten”, Stockholm, Sverige, oktober.

Røed, K.: Raskere i jobb? foredrag på brukerkonferanse om NAV-reformen, Oslo, oktober.

Røed, K.: Velferd og migrasjon, innledning på møte i Vestre Arbeidersamfunn. Litteraturhuset, Oslo, november.

Røed, K.: Arbeidsledighet og entreprenørskap i Norge, presentasjon på MER-møteplass i regi av Forskningsrådet, Litteraturhuset, Oslo, november.

Røed, K.: Migrasjon, mobilitet og velferdsstat, foredrag på Registerkonferansen 2011, i regi av Arbeids- og velferdsdirektoratet, Hamar, desember.

Raaum, O.: Yrkesdeltaking på lang sikt blant ulike innvandrergupper i Norge, seminar Arbeidsdepartementet, januar.

Raaum, O.: Yrkesdeltaking på lang sikt blant ulike innvandrergupper i Norge, seminar Finansdepartementet, april.

Vestad, O.L.: Hvem betaler for obligatorisk tjenstepensjon? seminar Arbeidsdepartementet, mars.

8. Populære framstillinger, avisartikler, debattinnlegg m.m.

Anthoff, D., Baldwin, E., Barrett, S., Cohen, L., Coyle, D., Dasgupta, P., Dietz, S., Frame, D.J., Hahn, R., Hammitt, J.K., Hepburn, C., Hoel, M., Kolstad, C.D., Lange, A., Mendelsohn, R., Nyborg, K., Parry, I.W.H., Passell, P., Richards, K., Ritz, R., Schelling, T.C., Tavoni, M., Ulph, A., Vollebergh, H.R.J. og A. Xepapadeas: Thinking through the climate change challenge. Open letter, 16 January, *VoxEU: Research-based policy analysis and commentary from leading economists*.

Golombek, R.: Lenge til neste oljekrise, Teknisk ukeblad nr 7, s. 16-17.

Hoel, M.: EUs klimapolitikk på ville veier, Dagens Næringsliv 14. juli.

Hoel, M.: Intervju i Teknisk ukeblad om klimapolitikk nr 19.

Hoel, M.: Intervju i Bergens Tidene om fornybar energi 8. juni.

Nyborg, K.: Jeg vil ikke høre det. Dagens Næringsliv 22.07.11.

Markussen, S.: Gradert sykmelding virker, Kronikk i Aftenposten januar 2011, med Knut Røed.

Markussen, S.: Artikler i Minerva (nettsidene):

- Harrytrygd
- Globaliseringen gjør oss likere
- Kan SV lære av Bush i skolepolitikken?

- Meningen med livet
- Spinn-vill offentlig kommunikasjon
- Se sannheten i øynene

Røed, K.: Raskere tilbake i job, Kronikk i Aftenposten 7. januar, med Simen Markussen.

Røgeberg, O.J.: Den store boligboblen, Kronikk i Aftenposten 9. mai, med Morten Josefsen.

Røgeberg, O.J.: Den store boligboblen, Aftenposten Innsikt (månedsmagasin) 7. juli, revidert versjon, med Morten Josefsen.

Røgeberg, O.J.: Diskusjon om boligboble, Dagsnytt 18, 12. mai.

Røgeberg, O.J.: Boligmarkedets logikk, innlegg Aftenposten 20. mai, med Morten Josefsen.

Røgeberg, O.J.: Boligprisene er en boble, Dine Penger nr 7.

Vedlegg 2 Utvalgte prosjektbeskrivelser

Arbeidsmarkedet

Kan demografi forklare veksten i uførhet?

I artikkelen "Kan demografi forklare veksten i uførhet" har Bernt Bratsberg og Knut Røed undersøkt i hvilken grad endringer i befolkningens alders- og utdanningssammensetning kan forklare den sterke veksten vi har hatt i bruken av uførepensjon og andre helserelaterte trygdeytelser i Norge siden tidlig på 1990-tallet. Artikkelen er publisert i Søkelys på Arbeidslivet No. 1-2 (2011). I utgangspunktet ser det ut til at befolkningens alderssammensetning kan forklare en ganske betydelig andel av veksten i uførhet i Norge siden tidlig på 1990-tall. Samtidig har andre faktorer nært knyttet til den demografiske utviklingen trukket i motsatt retning. Spesielt har det funnet sted en sterk vekst i gjennomsnittlig utdanningsnivå. Siden uførerisikoen faller markert med utdanningsnivå, burde dette ha bidratt til å redusere uføretilbøyeligheten i Norge. Denne mulige sammenhengen avhenger imidlertid av at variasjonen i uførerisiko mellom grupper med ulikt utdanningsnivå i noen grad reflekterer en kausal sammenheng, og ikke skyldes utelukkende sortering inn i utdanning. Studien tar hensyn til denne sorteringsmekanismen ved å kontrollere for et mål på personens relative utdanningsressurs innen fødselskohort.

Fra 1994 til 2006 økte andelen uføretrygdede i aldersgruppen 30-61 år med 29 prosent, mens andelen som enten mottar en tidsbegrenset eller varig helserelatert trygdeytelse økte med 41 prosent. Resultatene fra studien tyder på at svært lite av denne veksten – om noe – kan forklares av endret alders- og utdanningssammensetning i befolkningen. Aldring av befolkningen har medført økende trygdeavhengighet. Høyere utdanning har medført redusert trygdeavhengighet, selv etter at studien tar hensyn til helserelatert sortering inn i utdanning. Men hva som da kan forklare den samlede veksten i bruken av disse ytelsene er dessverre fortsatt et like ubesvart spørsmål.

Dagpenger og arbeidsledighet

Hvordan påvirkes vi av at vi er forsikret mot arbeidsledighet gjennom dagpengeordningen? Fra og med 1. januar 2003 ble vilkårene for dagpenger skjerpet, ved at kravet til fjorårets inntekt ble hevet fra 1,25 til 1,5 G (G=79216 kroner fra 1.5.2011). I artikkelen "Mindre arbeidsledighet uten dagpengerettigheter?" Søkelys på Arbeidslivet, nr. 1-2, 2011, har Nina Skrove Falch, Inés Hardoy og Knut Røed undersøkt hvordan regelendringen påvirket atferden til dem som mistet forsikringen mot arbeidsledighet. Anstrengte de seg mer for å holde på jobben? Og hvis de mistet arbeidet sitt: Var de raskere med å finne seg nytt arbeid? Eller ble de mer avhengige av andre inntektsoverføringer?

For å måle effekten av strengere inntektskrav sammenlignes arbeidstakere som "så vidt" ble berørt av reformen med personer som "så vidt" ikke ble berørt. Tiltaksgruppen består med andre ord av arbeidstakere som var berettigede til dagpenger etter gammel ordning, men ikke etter ny ordning, dvs. at de hadde en lønnsinntekt i foregående år på mellom 1,25 G og 1,5 G. Kontrollgruppen består av personer som var berettiget til dagpenger både i det gamle og det nye regimet, det vil si at de hadde en lønnsinntekt året før på over 1,5 G. For å gjøre gruppene så like som mulig inkluderer vi i kontrollgruppen kun personer med inntekt opp til 2 G.

Analysene viser at reformen som skjerpet inntektskravet bidro til at berørte arbeidstakere i noe større grad holdt på jobbene sine. For dem som forlot jobbene sine forårsaket reformen et markert fall i tilbøyeligheten til å registrere seg på arbeidskontoret (NAV) og økt tilbøyelighet til å motta sosialhjelp. Vi finner imidlertid ingen klare effekter på hvor lenge en er uten jobb. Artikkelen er en del av prosjektet «Effekter av endring i dagpengeregulverket i 2003 og 2004», utført på oppdrag fra Arbeidsdepartementet.

Betydningen av norsk statsborgerskap for innvandrere fra lavinntektsland

I artikkelen "The Labour Market Outcomes of Naturalised Citizens in Norway" undersøker Bernt Bratsberg og Oddbjørn Raaum om integreringsprosessen i Norge for innvandrere fra lavinntektsland påvirkes av norsk statsborgerskap. Arbeidet følger opp på tidligere forskning som viser at ervervelse av amerikansk statsborgerskap har betydning for arbeidsmarked utfallet blant innvandrere i USA. Der akselerer lønnsveksten, og jobbmobiliteten inn i høyt betalte stillinger tiltar, etter

at innvandrere får amerikansk statsborgerskap. Hovedfunnet i den norske studien er imidlertid at norsk statsborgerskap ikke har særlig stor betydning for suksess i arbeidsmarkedet. For enkelte innvandrergupper finner studien endog en liten negativ effekt på sysselsetting og inntekt. Forfatterne har da benyttet såkalte individfaste effekter for å kontrollere for uobserverte forskjeller mellom personer, slik at det kun er utviklingen for personer over tid (før/etter norsk statsborgerskap) som identifiserer eventuelle effekter av norsk statsborgerskap. Artikkelen diskuterer også mulige årsaker til at funnene på norske data avviker fra resultater fra USA. Artikkelen er publisert i boken, *Naturalisation: A Passport for the Better Integration of Immigrants?* OECD Publishing, 2011.

Arbeidsgiverfinansiering av korttids sykefravær

I de fleste land – også Norge – finansieres sykelønnsordningen ved at arbeidsgivere dekker kostnadene for en begrenset tidsperiode i begynnelsen av fraværet. Deretter overtar staten regningen. Dette har som konsekvens at arbeidsgivere har sterke økonomiske insentiver til å forebygge hyppig korttidsfravær, men svake insentiver til å forebygge langtidsfravær. Faktisk kan det tenkes at ordningen gjør det direkte ulønnsomt for bedrifter å ta inn igjen personer som har vært syke ut over arbeidsgiverperioden (16 dager i Norge). Grunnen til dette er at de da kan risikere at arbeidstakeren blir syk på nytt, og at bedriften dermed igjen blir ansvarlig for å dekke kostnadene. Sett fra bedriftens ståsted er det bedre at arbeidstakeren venter "i det lengste" med å komme tilbake til jobb, slik at risikoen for tilbakefall minimeres.

Elisabeth Fevang, Simen Markussen og Knut Røed har i artikkelen "The Sick Pay Trap" evaluert effektene av denne formen for arbeidsgiverfinansiering. Artikkelen er utgitt som IZA Discussion Paper No. 5655 (<http://ftp.iza.org/dp5655.pdf>). Analysen er gjort med basis i at det fra april 2002 har vært unntak fra arbeidsgiverfinansieringen for graviditetsrelatert sykefravær ("naturlig eksperiment").

I artikkelen undersøkes det om reformen medførte endringer i fraværs mønsteret for gravide arbeidstakere relativt til andre sammenlignbare kvinnelige arbeidstakere på de samme arbeidsplassene. Resultatene fra analysen tyder på at reformen hadde betydelige effekter på fraværs mønsteret. Opphevelse av bedriftenes betalingsplikt for korttidsfravær medførte (ikke overraskende) at hyppigheten av korttidsfraværet økte noe (ca. 5 %). Tilsvarende ble friskmeldingsraten noe redusert i den perioden

som tidligere var betalt av arbeidsgiver (de første 16 dagene). Samtidig økte friskmeldingsraten betraktelig (med ca. 9 %) for fraværsforløp som strakk seg ut over arbeidsgiverperioden. Dessuten falt risikoen for at personer som gjenopptok arbeidet etter et langtidsfravær ble syke igjen i løpet av de neste 16 dagene. Det siste har sammenheng med at bedriften slipper å betale en ny 16-dagers periode dersom et nytt fravær starter mindre enn 16 dager etter at det forrige ble avsluttet. Dersom det er risiko for nytt fravær, er det dermed i bedriftens interesse at dette skjer før det har gått 16 dager.

Vi ser med andre ord at bedriftens økonomiske insentiver har stor betydning for sykefraværet. Vi peker på at dagens ordning – med arbeidsgiverfinansiering kun i begynnelsen av sykefraværsforløp – har uheldige bivirkninger. Disse bivirkningene er faktisk så store at de tilnærmet "slår i hjel" reduksjonen i fraværet som oppnås ved at arbeidsgivere tross alt har ansvaret for en betydelig del av de samlede fraværskostnadene. Samlet sett medførte opphevelse av arbeidsgiveransvaret for graviditetsrelatert fravær bare små endringer i gjennomsnittlig fravær. Resultatene i denne artikkelen indikerer at det kan være store gevinster å hente ved å legge om arbeidsgiverfinansieringen av sykefraværet slik at arbeidsgivere har et medansvar for hele sykmeldingsperioden, ikke bare for de første 16 dagene.

Entreprenørielle skoletapere?

I artikkelen "Entrepreneurial School Dropouts" ser Jens Fredrik B. Skogstrøm nærmere på sammenhengen mellom utdanning og entreprenørskap. Internasjonale studier har ikke vist en entydig sammenheng mellom utdanningslengde og entreprenørskap, og tidligere studier utført ved Frischsenteret tyder på at entreprenørskapsraten er fallende med utdanningslengde i Norge. Dette er det vanskelig å forklare med basis i standard humankapital-teori.

I artikkelen presenteres det en ny teori som forener utdanningsbeslutningen med beslutningen om å bli entreprenør. Teorien bygger på såkalt signaliseringsteori, der utdanning kun fungerer som et signal for arbeidstakernes uobserverte evnenivå. Artikkelens første teoretiske bidrag er å utvide signaliseringsmodellen til å inkludere individer med høyt evnenivå men dårlige forutsetninger for å lykkes med utdanning. Den andre teoretiske utvidelsen består i å inkludere en sektor med entreprenører, dvs. personer som velger å bli bedriftseiere og som dermed er eksponert for mer risiko enn lønnstakere.

Teorimodellens prediksjon er at individene deles i tre grupper; arbeidstakere med lavt evnenivå og lav utdanning, arbeidstakere med høyt evnenivå og høy utdanning og endelig entreprenører med høyt evnenivå og lav utdanning. Den sistnevnte gruppen er produktive individer som ikke lykkes i å vise evnenivået gjennom utdanning, og heller velger å starte sin egen bedrift. Dette er altså de entreprenørielle skoletaperne.

For å studere teoriens empiriske relevans benyttes evneskår for alle yrkesaktive menn, basert på Vernepliktsverkets sesjonsdata. Disse dataene er koblet sammen med registerbaserte opplysninger om utdanning, sysselsetting og entreprenørskap. Teorimodellens prediksjoner finner klar støtte i data. Resultatene viser at entreprenørskapsraten er stigende med evne og fallende med utdanningslengde, men enda viktigere er samspillet mellom utdanning og evnenivå: De høyeste entreprenørskapsandelene finner man blant menn med høy evneskår og lav utdanning. De laveste ratene ble funnet i gruppene med lav utdanning og lavt evneskår, og gruppene med høy utdanning og høyt evneskår. Funnet sammenfaller med teorimodellens prediksjoner og er interessant fordi det kaster nytt lys på sammenhengen mellom utdanning og entreprenørskap.

Empirisk metodeutvikling

En utfordring ved mange analyser som foretas ved Frischsenteret er at datamengden, og det tilhørende store antallet forklarings- og kontrollvariabler, ofte gjør det umulig (eller ekstremt tidkrevende) å forta statistiske analyser med standard programvare. Også i 2011 har det derfor vært arbeidet med utvikling av skreddersydde algoritmer som effektivt kan håndtere datasett og modeller som forskere ved Frischsenteret arbeider med. Mens det tidligere har vært fokusert på ikke-parametriske metoder for estimering av store og kompliserte hasardrate-modeller (forløpsanalyse), har arbeidet i 2011 vært innrettet mot lineære modeller og modeller for diskrete utfall (logit). Simen Gaure har utviklet og implementert algoritmer for OLS-estimering med millioner av indikatorvariabler, som f.eks. "faste effekter" i to eller flere dimensjoner. Programvaren er lagt opp på vårt interne nett, og er også gjort fritt tilgjengelig i statistikkprogrammet R som en pakke i "CRAN"-bibliotek. Det har også vært utviklet programvare for effektiv estimering av såkalt betingede logit-modeller (logit-modeller med faste effekter).

Færre i arbeid og lenger på trygd

Sammenslåingen av Aetat, Trygdeetaten og deler av sosialtjenesten til én felles etat, NAV, innebar en omfattende omorganisering av Norges velferdssystem. Frischsenteret er et av flere forskningsmiljøer som deltar i evalueringen av NAV-reformen. Mens flere kvalitativt orienterte forskningsmiljøer allerede har jobbet en stund med, og til dels avsluttet, sitt evalueringsarbeid, har den såkalte *effektevalueringen*, som Frischsenteret deltar i, først startet nå. Ett av hovedmålene med reformen var å få "flere i arbeid og færre på trygd". I artikkelen *NAV-reformen: "Færre i arbeid og lenger på trygd"*, som er antatt for publisering i *Søkelys på Arbeidslivet*, undersøker Ragnhild Schreiner og Simen Markussen hvorvidt dette målet er nådd. Undersøkelsen tar utgangspunkt i registerdata for personer som har vært i kontakt med trygdeverket i løpet av perioden 1992 til 2008, og studerer trygdeklienters overganger til arbeid, utdanning eller uføretrygd.

For å identifisere effekter, utnytter studien at NAV-reformen ble gjennomført på ulike tidspunkt på forskjellige steder i landet. Noen kommuner startet allerede høsten 2006, mens andre ikke gjennomførte NAV-reformen før i 2011. I denne perioden har vi altså sameksistens av det gamle og det nye systemet. Dette gjør det mulig å bruke et såkalt forskjeller-i-forskjeller oppsett der vi kan følge alle kommuner både i før-reform-perioden (fra 2002 til 2006) og i delvis-reform-perioden der noen ("reformgruppen") har gjennomført reformen mens andre ("kontrollgruppen") ikke har gjennomført reformen ennå.

Som tittelen antyder, er det lite i resultatene fra studien som tyder på at NAV-reformen har oppnådd målsettingen. Tvert i mot finner studien, om noe, at færre kom i arbeid. Videre tyder resultatene på at saksbehandlingstiden på kontorene økte etter omorganiseringen. For eksempel finner studien at færre havnet på uføretrygd. Hadde dette vært gjenspeilet i at flere kom i arbeid, ville det antydnet at reformen var en suksess. Siden resultatene ikke viser at flere kom i arbeid, må det bety at NAV-reformen førte til at brukerne brukte lenger tid gjennom systemet. Det er derfor grunn til å tro at en medvirkende årsak til reduksjonen i tilstrømningen til uføretrygd er at NAV-systemet arbeidet saktere enn det Rikstrygdeverket gjorde før reformen. Alt i alt er resultatene derfor noe nedslående. Det skal likevel på ingen måte avskrives at reformen kan ha positive effekter på lenger sikt. Først om et par år vil vi kunne vite mer om de langsiktige effektene av NAV-reformen.

En viktig lærdom av disse evalueringsresultatene er at det å gjennomføre store reformer og omorganiseringer er kostbart – og at en vesentlig del av disse

kostnadene er skjulte. De totale statlige utgiftene knyttet til omstillingskostnadene ved NAV-reformen anslås til om lag 4,5 milliarder kroner (St.prp. nr. 51 (2008-2009)). I tillegg oppstår det betydelige kostnader for samfunnet og for den enkelte som berøres av at tjenestene fungerer dårligere, i hvert fall for en periode. Utover dette har NAV-reformen trolig også medført betydelige kostnader i form av økt sykefravær og turnover blant ansatte i NAV (Alm Andreassen mfl., 2007). Det at reformer er kostbare er ikke det samme som at de ikke skal gjennomføres, men når store reformer vurderes vedtatt er det viktig at politikerne tar inn over seg hele kostnadsbildet. Det er også verdt å minne om at en så omfattende reform som etableringen av NAV ikke var anbefalt av fagutredningen i forkant (NOU2004:13). I en rapport fra Frischsenteret (Rapport 6/2004) ble det også vist at antall "kasteballer" var betydelig lavere enn det en kunne få inntrykk av ut ifra den politiske behandlingen av reformen. Potensialet for positive effekter på sysselsettings- og trygderater var dermed trolig mindre enn det mange lot til å tro.

Bidrar innvandring til å «smøre hjulene» i arbeidsmarkedet?

Bidrar innvandring til at fordelingen av arbeidskraft mellom regioner i Norge blir mer effektiv? Ifølge økonomisk teori er dette tilfellet dersom innvandring bidrar til at arbeidsstyrkens flytte- og bosettingsmønster responderer sterkere på regionale forskjeller i lønn og arbeidsledighet. Innvandring kan da bidra til å redusere geografisk variasjon i slike arbeidsmarkedsforhold, og til at arbeidskraften i større grad jobber der den er mest produktiv. Via denne mekanismen har innvandring – i så fall – en positiv effekt på økonomisk vekst.

I artikkelen *Bidrar innvandring til å «smøre hjulene» i arbeidsmarkedet?* Søkelys på arbeidslivet 28 (3), 2011, gjennomgår Marianne Røed (ISF), Bernt Bratsberg og Pål Schøne (ISF) noen sentrale resultater fra empiriske analyser av innvandreres flytte- og bosettingsmønster i mottakerlandet. Forfatterne legger spesiell vekt på studier av norske data. Analysene tyder på at relativt nyankomne innvandrere i større grad enn resten av arbeidsstyrken flytter til regioner med høye lønninger og lav ledighet. Noen resultater gir også klare indikasjoner på at innvandring bidrar til mer utjevning av arbeidsmarkedsforhold som lønnsnivå og arbeidsledighet mellom regioner i mottakerlandene.

Ferdigheter og arbeidslivsdeltakelse

Det hevdes ofte at kravene til å delta i arbeidslivet har økt de siste årene, og at det er blitt mindre plass til arbeidstakere med svake kvalifikasjoner. Teknologiske og organisatoriske endringer pekes ofte på som mulige årsaker. I artikkelen *Tøffere krav? Ferdigheter og deltakelse i arbeidslivet*, Søkelys på arbeidslivet 28(4), 2011, har Bernt Bratsberg og Oddbjørn Raaum i samarbeid med Torbjørn Hægeland ved Statistisk sentralbyrå undersøkt dette for Norge, USA og Canada. De finner ingen indikasjoner på at arbeidslivet har blitt tøffere. Studien benytter seg av individdata fra to komparative ferdighetsundersøkelser som ble gjennomført i disse landene på 1990-tallet og i 2003. Selv om studien finner sterke sammenhenger mellom utdanning og ferdigheter på den ene side og arbeidsmarkedsdeltakelse og sysselsetting på den andre, og disse sammenhengene er robuste på tvers av land, tilsier ikke resultatene fra studien at personer med kort utdanning og svake kvalifikasjoner i større grad falt utenfor arbeidslivet i perioden 1994 – 2003. En mulig forklaring er at mange arbeidstakere tilpasser seg endret etterspørsel, enten ved å skifte jobb eller ved rekvalifisering.

Kan man identifisere skolenes bidrag til elevenes læring?

I de fleste OECD-land har det i de senere år blitt lagt mer vekt på kvalitet i skolen og dokumentasjon av dette gjennom ulike vurderingssystemer. Gode, pålitelige indikatorer for skolens bidrag til elevenes resultater er fundamentalt for nytten av og tilliten til vurderingssystemet. I rapporten «Value added-indikatorer: Et nyttig verktøy i kvalitetsvurdering av skoler?» Statistisk sentralbyrå, Rapport 42/2011, skrevet på oppdrag av Utdanningsdirektoratet, undersøker Bernt Bratsberg og Oddbjørn Raaum i samarbeid med Torbjørn Hægeland og Lars J. Kirkebøen (SSB) om «value added»-indikatorer gjør det meningsfullt å sammenligne resultatene til skoler med forskjellig elevsammensetning, og kan dermed gi bedre uttrykk for skolenes bidrag til elevenes læring enn ukorrigerte resultater.

Ukorrigerte resultatgjennomsnitt på skolenivå vil være sterkt påvirket av faktorer som er utenfor skolens egen kontroll. Selv om slike resultatmål gir verdifull informasjon om elevenes kunnskapsnivå og prestasjoner, kan de gi et ufullstendig og misvisende bilde av skolekvalitet og hva som er skolens bidrag til resultatene. Value added-indikatorer er mer nøyaktige enn andre måleverktøy til å uttrykke skolens kvalitet eller bidrag til elevenes læring. Grunnen er at de benytter informasjon om elevenes resultater på et tidligere tidspunkt. De korrigerer dermed for viktige

forskjeller mellom skoler med hensyn til elevsammensetning som ikke bør fanges opp av indikatorer for skolens bidrag. I norsk sammenheng har det tidligere blitt beregnet skolebidragsindikatorer, men de korrigerer for forskjeller i elevsammensetning mellom skolene gjennom å kontrollere for elevenes sosioøkonomiske bakgrunn. Ved å ta hensyn til elevenes kunnskaper på et tidligere tidspunkt får indikatoren også en klarere tolkning som skolens bidrag til endring i kunnskaper i tidsrommet mellom de to målingene.

Resultatene fra studien viser gjennomgående at skoler som skårer høyt med hensyn til ujusterte resultater, også tenderer til å skåre høyt på value added-indikatorer. Sammenhengen er imidlertid langt fra perfekt. Resultatmål som tar hensyn til at skoler har ulik elevsammensetning gir betydelig tilleggsinformasjon sammenlignet med ujusterte resultater. Indikatorer der elevutfall er justert for kjønn og tidligere resultater, synes å være en robust beregningsmåte. Usikkerhet bør rapporteres sammen med indikatorene som grunnlag for å vurdere om resultatforskjeller mellom skoler kan avvises som tilfeldig (ikke-statistisk signifikant). I tillegg konkluderer rapporten at indikatorene bør beregnes med bakgrunn i data for flere årskull.

Energi og miljø

Tildeling av klimakvoter i Europa

EUs kvotesystem for CO₂-utslipp startet i 2005, og omfatter rundt halvparten av EUs og Norges CO₂-utslipp. Det er i første rekke utslipp fra kraftsektoren, øvrig energiproduksjon og produksjon av energiintensive varer (metaller, sement, kjemiske produkter etc.) som er regulert. Bedrifter som er omfattet av kvotesystemet er forpliktet til å skaffe til veie utslippskvoter som tilsvarer deres utslipp (én utslippskvote svarer til ett tonn utslipp). Det er myndighetene som utsteder kvoter, og ett av de viktigste spørsmålene som myndighetene må avgjøre er i hvilken grad disse kvotene skal tildeles bedriftene gratis eller legges ut for salg via auksjon. Uansett vil kvotene være omsettelige i et marked, dvs. at bedriftene kan kjøpe og selge kvoter av hverandre.

EUs kvotetildelingsregler kan best oppsummeres i uttrykket "the devil is in the details", men det finnes noen hovedprinsipper. De fleste kvotene har blitt tildelt bedriftene basert på deres historiske utslipp, men bedrifter som legger ned sin virksomhet kan ikke vente å motta kvoter i senere perioder. Nystartede bedrifter får i hovedsak tildelt kvoter ut fra planlagt produksjon eller installert kapasitet, for eksempel et bestemt antall kvoter per GW installert kapasitet.

Fra og med 2013 vil EU harmonisere tildelingsreglene på tvers av land, med visse unntak for enkelte øst-europeiske land. Dette vil påvirke hele energiindustrien i Europa. Fremfor å studere effekter av det meget detaljerte kvotesystemet i EU, har vi gjennomført en studie der vi sammenlikner fire kvotetildelingsmekanismer som hver rendyrker hvert sitt tildelingsprinsipp, se Golombek, R., S.A.C. Kittelsen og K. E. Rosendahl, "Tildeling av klimakvoter i Europa", Samfunnsøkonomen, nr. 2, 2011.

Den første tildelingsmekanismen legger til grunn at hver bedrift får tildelt kvoter proporsjonalt med sitt historiske utslipp i basisåret, og får beholde kvotene selv om den legger ned virksomheten ("Ubetinget historisk utslipp"). Denne tildelingsmekanismen vil ha samme effekt som auksjonering av kvoter, med unntak av fordelingseffekter mellom myndighetene og kraftprodusentene.

Den andre tildelingsmekanismen legger også til grunn at bedriftene får tildelt kvoter basert på historiske utslipp, men i dette tilfellet mister bedriften kvotene dersom den

ikke vedlikeholder sin installerte kapasitet ("Betinget historisk tildeling"). Dette gir økte insentiver til å vedlikeholde kapasiteten.

Ved den tredje tildelingsmekanismen - "Produksjonsbasert tildeling" - får bedriftene tildelt kvoter proporsjonalt med hvor mye de produserer. Det er imidlertid kun termiske kraftprodusenter (dvs. produsenter med utslipp) som får tildelt kvoter, noe som er i tråd med praksisen i EUs kvotemarked. Denne mekanismen vil derfor gi produsenter av kullkraft, gasskraft og oljekraft økte insentiver til å produsere kraft. Det kan vises at en slik tildelingsmekanisme vil gi høyere kvotepris enn under ubetinget tildeling, og at den vil favorisere effektive produsenter og produsenter med lave utslipp per produsert mengde kraft. Dette vil typisk være gasskraft.

Ved den fjerde tildelingsmekanismen får bedriftene tildelt kvoter proporsjonalt med hvor mye kapasitet de vedlikeholder ("Kapasitetsbasert tildeling"). Igjen er det kun kullkraft, gasskraft og oljekraft som gir rett til kvoter. Denne mekanismen vil gi produsentene av slik kraft økte insentiver til å investere i (og vedlikeholde) ny kapasitet, og til å vedlikeholde eksisterende kapasitet.

Vi har brukt den numeriske likevektsmodellen for energimarkedene i Europa LIBEMOD til å sammenlikne de fire tildelingsreglene når samlet utslipp alltid er 20 prosent lavere enn i et basisscenario i 2010. Vi finner at CO₂-prisen kan være svært følsom for valg av tildelingsmekanisme (variasjon fra 33 Euro per tonn CO₂ ved ubetinget tildeling til 53 Euro per tonn CO₂ ved produksjonsbasert tildeling), og videre at også prisøkningen på elektrisitet som følge av CO₂-politikken avhenger i betydelig grad av hvordan kvotene tildeles, selv om taket på samlede utslipp er det samme. Produksjonsbasert tildeling fører til klart høyere CO₂-pris og klart mindre økning i kraftprisen sammenlignet med ubetinget tildeling av kvoter.

Vår studie viser også at omfanget av nye gasskraftverk er svært følsomme for valg av tildelingsmekanisme. Ved produksjonsbasert og kapasitetsbasert tildeling øker produksjonen fra slike kraftverk med godt over 50 prosent sammenlignet med tildeling basert på historiske utslipp. Delvis er dette på bekostning av eksisterende gasskraftverk, siden gassprisen presses oppover som følge av økt gassetterspørsel fra de nye (og derfor mer effektive) gasskraftverkene.

Ved ubetinget tildeling er velferdskostnadene i underkant av 30 milliarder Euro per år. Dette er en kostnadseffektiv politikk gitt at det ikke er andre eksternaliteter. Ved produksjonsbasert tildeling øker de samlede kostnadene til nesten 50 milliarder Euro, mens kostnadene er omkring 40 milliarder Euro ved kapasitetsbasert tildeling. Kostnadene ved å redusere CO₂-utslippene er dermed i stor grad påvirket av hvordan utslippskvotene deles ut.

Kraftprodusentene tjener betydelig på CO₂-politikken ved ubetinget tildeling. Det skyldes at de mottar kvotene gratis, samtidig som økte grensekostnader pga. høye CO₂-priser veltes over på konsumentene i form av høyere kraftpriser. Ved produksjonsbasert tildeling faller nesten hele denne gevinsten bort. Grunnen er at hver enkelt kraftprodusent har insentiver til å øke sin produksjon for å få flere kvoter, samtidig som den totale tildelingen av kvoter til kraftsektoren ikke øker i særlig grad. Den økte samlede kraftproduksjonen fører til lavere kraftpriser, noe produsentene taper på. En tilsynelatende gunstig tildelingsmekanisme viser seg derfor å ha ugunstig effekt på kraftbransjen som helhet, men nye gasskraftverk tjener likevel på denne ordningen.

Er lønnsnivået lavere i samfunnsansvarlige bedrifter?

Mange bedrifter legger vekt på å fremstå som samfunnsansvarlige. Hvis det er kostnadskrevende å være eller fremstå som samfunnsansvarlig, kan en spørre seg hvordan samfunnsansvarlige bedrifter kan overleve konkurransen mot bedrifter uten slike ekstrakostnader. Ofte forklares dette ved at kunder og/eller investorer kan være villige til å betale for at produktene de kjøper/investerer i blir produsert på en etisk akseptabel måte. Det kan imidlertid også tenkes at de ansatte, alt annet likt, foretrekker å jobbe i samfunnsansvarlige bedrifter. Hvis dette gjelder mange nok, vil samfunnsansvarlige bedrifter kunne tilby noe lavere lønn og likevel tiltrekke seg gode søkere. Vi har derfor studert om det finnes noen slik sammenheng i norske data: Er lønnsnivået lavere i bedrifter med rykte som samfunnsansvarlige?

Våre data om samfunnsansvar er hentet fra flere større spørreundersøkelser blant ingeniør-, jus-, it- og økonomistudenter i regi av Universum, et internasjonalt bedriftsrådgivningsfirma. Dataene indikerer bedriftenes rykte, ikke deres faktiske atferd. Vi har koblet disse dataene med registerdata for arbeidsforhold med lønn og en rekke andre variable.

Våre funn indikerer at mange er villige til å godta lavere lønn dersom bedriften har rykte som samfunnsansvarlig. Når vi tar hensyn til en lang rekke bakgrunnsvariable som kjønn, alder, fylke, utdanning, nærings- og yrkesgruppe, samt flere bedriftskjennetegn fra Universums spørreundersøkelse, finner vi en signifikant og negativ sammenheng mellom bedriftens samfunnsansvarsrykte og lønn.

Sammenhengen mellom bedriftens samfunnsansvarsrykte og lønn er klart sterkere for menn enn for kvinner. Det kan altså se ut til at menn går ned i lønn dersom de velger samfunnsansvarlige bedrifter, mens kvinner i liten grad gjør det samme. Dette kan dels tilskrives at menn og kvinner i samfunnsansvarlige bedrifter er mer likestilte, noe som indikeres av Universums respondenter. Det kan imidlertid tenkes at kvinners lønnstap knyttet til samfunnsansvar har - i vår analyse - feilaktig blitt tilskrevet kjønn; det kan være at den observerte effekten kan oppstå i et svært kjønnsdelt arbeidsmarked. En slik hypotese støttes av at de to effektene i) kjønnsforskjeller i effekten av samfunnsansvar, og ii) lønnsgapet mellom kjønnene, er omtrent like store og med motsatt fortegn. Våre data er imidlertid ikke detaljerte nok til å teste denne hypotesen.

Frivillige klimakutt under nasjonale utslippskvoter

Med en klimaavtale som fastslegger samlet utslipp i et land/region vil enkeltpersoners frivillige utslippsreduksjoner bli utlignet av økte utslipp andre steder. Vi har analysert hvordan dette vil kunne påvirke enkeltmenneskets motivasjon for å redusere eget utslipp. Effekten avhenger av motivasjonen for frivillige utslippskutt. I og med at den direkte klimaeffekten av en enkeltpersons utslippsreduksjon er forsvinnende liten, er det lite trolig at det er dette alene som motiverer handlingen. Litteraturen indikerer at denne type bidrag til fellesgoder kan være basert på en indre motivasjon til å opptre moralsk riktig. Spørsmålet blir da om det fortsatt oppleves som moralsk riktig å redusere utslippene når den direkte effekten på klimaet er null.

Vi har gjennomført et laboratorieeksperiment for å teste hva som skjer med frivillige utslippsreduksjoner når disse blir utlignet. Hver deltager fikk utdelt 200 kroner, og fikk valget om de ønsket å beholde alle pengene eller bruke deler av pengene til å kjøpe reduksjoner i klimagassutslipp gjennom KLIF (Klima- og forurensningsdirektoratet).

Deretter innførte vi nye regler for halvparten av deltagerne. Hver av disse deltakerne fikk som tidligere 200 kroner. Hvis en deltaker nå ga mindre enn 100 kroner til utslippsreduksjoner, vil en ekstern kilde skyte til midler slik at samlet bidrag til utslippsreduksjoner blir 100 kroner. Hvis en derimot ga mer enn 100 kroner til utslippsreduksjoner, vil differensen mellom ønsket bidrag til utslippsreduksjoner og 100 kroner doneres til den eksterne kilden, mens (kun) 100 kroner benyttes til å finansiere utslippsreduksjoner. De nye reglene medførte altså at faktisk bidrag til utslippsreduksjoner blir 100 kroner fra hver deltaker. Den andre halvparten av deltagerne (kontrollgruppen) beholdt de opprinnelige reglene.

Resultatene viser at i gruppen som får nye regler faller bidraget til utslippsreduksjoner markant. Likevel gir to tredjedeler av disse deltagerne fortsatt penger til utslippsreduksjoner. En del av dem gir faktisk 100 kroner til utslippsreduksjoner: Det ser ut til at disse tolket de nye reglene dithen at nå er normen å donere akkurat 100 kroner til utslippsreduksjoner.

Bidrag til fellesgoder under privat og felles eiendomsrett

I mange land, særlig utviklingsland, er jordbruksjord eid i fellesskap. Ett argument for felles eiendomsrett er at dette fremmer samarbeid i landsbyen - enkeltmenneskene blir mer avhengige av godvilje fra de andre innbyggerne for å beholde driftsretten til jorda. Dermed kan det tenkes at bønder blir mer villige til å bidra til andre fellesgoder, som å ta vare på miljøet.

Vi har studert bidraget til fellesgoder i 15 småskala jordbrukssamfunn i to regioner i Peru. I hver region er det noen samfunn som formelt har felles eiendomsrett til jorda, mens andre har privat eiendomsrett. Vi ønsker å teste om det er høyere bidrag i samfunn med felles eiendomsrett til jorda enn i samfunn der det er privat eiendomsrett. Som et mål på samarbeidsvilje i et samfunn har vi brukt bidrag i et fellesgodespill med fire spillere. I dette spillet lønner det seg for den enkelte å gi lite, mens det for gruppen som helhet lønner seg at hver gir mye. 570 personer deltok i spillet. Alle fikk utbetalt pengene de hadde tjent i den lokale valutaen.

Resultatene er ulike i de to regionene. I den ene regionen finner vi signifikant høyere bidrag i samfunnene med felleseie, mens det ikke er noen slik forskjell i den andre regionen. Dette betyr at bidrag til fellesgoder kan være avhengig av faktorer som styresett, kultur og geografi, foruten eiendomsretten til jord. I samfunn der det har

vært en reform som har forsterket den private eiendomsretten for enkelte bønder, ga disse bøndene lavere bidrag enn andre i samme samfunn når vi kontrollerer for forskjeller i sosioøkonomiske faktorer. Graden av privat eiendomsrett er altså korrelert med bidraget til andre fellesgoder, men vi kan ikke avgjøre om sammenhengen er kausal eller ikke: Vi vet for lite om hvordan reformene har vært gjennomført til å identifisere kausalitet. En kan for eksempel tenke seg at det er de minst samarbeidsvillige bøndene, dvs. de som gir minst til fellesgoder, som har presset på for å få formalisert sin eiendomsrett.

Helseøkonomi

Skaper velferdsstaten større sosiale helseforskjeller?

Mange empiriske studier har de siste 15 årene vist at de sosiale helseulikhetene er minst like store i Norden som i andre europeiske land, ja kanskje større. Disse resultatene har kommet som en overraskelse på mange fordi den nordiske velferdsmodellen med gratis utdanning, sterkt subsidierte helsetjenester og jevnere inntekstfordeling skulle tilsi lavere sosiale helseforskjeller. I arbeidene våre argumenterer vi for at nettopp den jevnere inntekstfordelingen kan være årsaken til at de empiriske målene som brukes gir større ulikhet i de nordiske land. Målene har en stor svakhet, nemlig at en utjevning av inntekten blir rapportert som større helseulikhet.

I artikkelen Brekke, K. A., L. A. Grünfeld og S. Kverndokk: "Explaining the Health Equality Paradox of the Welfare State", HERO Working Paper 2011:3, Universitetet i Oslo, har vi spesielt sett på det målet for sosial ulikhet i helse som er særlig populært blant økonomer, nemlig konsentrasjonsindeksen. Vi viser at dette målet ikke endres når helseforskjeller mellom individer med samme inntekt øker, men øker (dvs. rapporterer høyere sosial helseulikhet) når en utjevner inntekten mellom to personer med samme helse. Dette innebærer at en jevnere inntekstfordeling øker konsentrasjonsindeksen.

Vår konklusjon er derfor at de empiriske målene som brukes for å måle sosial ulikhet i helse ikke vil kunne gi oss svar på om den sosiale helseulikheten har økt eller ikke. For å studere dette bør man gjennomføre økonometriske studier hvor man studerer direkte det fenomenet man ønsker å teste, for eksempel om rike prioriteres i helsekøene. Slike studier kan gi grunnlag for god politikkutforming, i motsetning til empiriske mål som blander sammen to fordelinger og hvor man ikke vet om endringen i målet skyldes en endring i helse eller inntekt.

Et norskspråklig arbeid fikk Artikkelprisen for beste artikkel i Samfunnsøkonomen 2011 (Brekke, K. A. og S. Kverndokk: "Skaper velferdsstaten større sosiale helseforskjeller?", Samfunnsøkonomen, nr. 8, 2011).

Hvor stor tillit bør vi ha til overraskende politikk anbefalinger fundert på prestisjefylte samfunnsøkonomisk fagarbeider?

Samfunnsøkonomi er en praktisk orientert disiplin som brukes mye til analyser av aktuelle politiske problemstillinger, fra riktig nivå på særavgifter til utformingen av helsevesenet og langsiktig vekstpolitikk. Samtidig er det et fag som til tider kritiseres kraftig, nå sist i kjølvannet av finanskrisen, for å basere politikk anbefalinger på forenklete og til dels feilaktige forutsetninger om menneskelig rasjonalitet. I hvilken grad kan vi stole på at godt publiserte fagarbeider i tilstrekkelig grad har fått ettergått grunnlaget for sentrale påstander?

I to arbeider av Ole Røgeberg (Frischsenteret) og Hans Olav Melberg (Institutt for Helse og Samfunn, Universitetet i Oslo) ble dette spørsmålet undersøkt ved hjelp av en survey-undersøkelse sendt til alle forskere med fagfelle-vurderte artikler om rasjonell avhengighet.

Rasjonell avhengighet er en teori knyttet til Kevin Murphy og nobelprisvinner Gary Becker. Her modelleres alt fra konsum av skadelige rusmidler og spillemaskiner til spisemønstre og vektproblemer som rent rasjonelle, fornuftige og velferdsmaksimerende forbruksplaner. Teorien og arbeidene som bygger på denne utgjør i dag økonomers tilnærming til avhengighet, og fagretningen har resultert i en jevn strøm av teoretiske og empiriske bidrag siden den første artikkelen ble publisert i 1988. I utgangspunktet tilsier mange av disse arbeidene at det ikke er noe grunnlag for å skattlegge eller begrense konsumet av avhengighetsskapende goder. Dersom noen tar heroin, så er dette velferdsmaksimerende. Har et rusmiddel eksterne kostnader (negative effekter på tredjeparter) slik som passiv røyking, så tilsier dette en korrigerende avgift - men avhengigheten og konsekvensene for brukeren er velferdsokonomisk uproblematisk. Dette er til dels svært overraskende konklusjoner - og det er således viktig å vite om de holder vann og hva slags grunnlag økonomene har for å trekke dem.

Røgeberg og Melberg spurte i sin survey forskerne hvilke konklusjoner/implikasjoner de trakk fra litteraturen om rasjonell avhengighet. De spurte også forskerne om hva slags type empirisk og teoretisk belegg de mente slike arbeider burde ha. Resultatene tydet på at en betydelig andel av forskerne faktisk godtok også de overraskende implikasjonene teorien har for vår forståelse av avhengighet. Samtidig tydet svarene på at mange økonomer nedtonet betydningen

av bevisførselen som er nødvendig for å underbygge konklusjoner de støtter. (Melberg, H. O. og O. J. Røgeberg, 2010: Rational addiction theory: A survey of opinions, [Journal of Drug Policy Analysis](#), Vol 3(1), artikkel 5.)

Disse funnene ble diskutert i en større faglig sammenheng i et senere arbeid (Røgeberg, O. and H. O. Melberg, 2011: Acceptance of unsupported claims about reality - A blind spot in economics, [Journal of Economic Methodology](#), Vol 18(1)). Røgeberg og Melberg utvikler her et skille mellom fire typer påstander som alle er vanlige i samfunnsøkonomiske arbeider, men som krever til dels svært forskjellig type belegg og bevisførsel. De antyder videre at samfunnsøkonomer på en del felt godtar svakt underbygde påstander om faktiske velferdskonsekvenser av politikk og kausale sammenhenger hvis de har sørget for at deres teoretiske modell er konsistent og kan reprodusere enkle stiliserte mønstre i statistiske konsumdata.

Pensjoner

En viktig del av pensjonsreformen er at den langt på vei gjør arbeidsinntekt og pensjon uavhengige. Fra 2011 kan ansatte i private sektor ha arbeidsinntekt etter fylte 62 år uten at deres pensjon blir redusert. Sammenliknet med dagens tidligpensjonsordning (AFP) blir det derfor langt mer økonomisk attraktivt å ha lønnet arbeid. For personer mellom 67 og 70 år ble avkortingen av folketrygdpensjon mot arbeidsinntekt gradvis avvirket mellom 2008 og 2010. Allerede i 2002 ble grensen for denne avkortingen hevet fra ett til to grunnbeløp (G) og resultatet av denne endringen har blitt analysert av Erik Hernæs og Zhyiang Jia i en artikkel som er akseptert av Oxford Bulletin of Economics and Statistics. De har sammenliknet årskull før og etter endringen og får derved et anslag på effekten av hevet avkortingsgrense.

Det viser seg helt klart at eldre tilpasser seg regelendringen. De som uten avkorting ville hatt en inntekt på noe over 1 G, valgte i stedet å holde inntekten på 1 G. Før hevingen av grensen hadde vi derfor en klar opphopning av personer med inntekt på 1 G. Etter hevingen til 2 G flyttet opphopningen seg til den nye grensen, samtidig som opphopningen ble mindre markert fordi færre ønsket å arbeide såpass mye etter fylte 67 år.

Hevingen av avkortingsgrensen gjorde det mer lønnsomt å arbeide kun for dem som vurderte å ha inntekt rundt 1 G. Det så ikke ut til at flere tok seg arbeid, og de som hadde relativt høy inntekt endret ikke sin tilpasning. Siden vi fikk en endring bare blant dem med relativt lav inntekt, ble inntektsspredningen redusert.

Det var ingen direkte virkning av andre forhold, som for eksempel kjønn eller utdanning. Sammenhengen med slike faktorer gikk kun via virkningen på inntekten. Det var for eksempel større virkning for menn enn for kvinner, men det skyldtes hovedsakelig at flere menn var i det aktuelle inntektsområdet. Det som avgjorde var om en tok sikte på inntekt rundt den grensen som ble hevet.

Det viste seg også at virkningen var kraftigere i de yngste aldersgruppene som hadde hatt høyere avkortingsgrense helt fra de var 67 år, enn blant dem allerede var 68 eller 69 da grensen ble hevet.

Resultatene viser at eldre både kan og vil tilpasse seg økonomiske insentiver. Pensjonsreformen kan derfor få store virkninger for eldres yrkesaktivitet, og virkningen kan bli kraftigere etter hvert.

Produktivitet

Produktivitetsforskjeller mellom nordiske sykehus

I samarbeid med medarbeidere ved SINTEF teknologi og samfunn er det tidligere påvist at Norge har et høyere forbruk av spesialisthelsetjenester enn de andre nordiske landene. Samtidig ble det vist at også kostnadsnivået er høyere, slik at produktiviteten i snitt for norske sykehus er lav, spesielt i sammenlikning med finske sykehus.

I et oppfølgingsarbeid utført for beregningsutvalget for spesialisthelsetjenesten (BUS) har vi forsøkt å finne mulige årsaker til produktivitetsforskjellene. (Kalseth, B., K. Sarheim Anthun, Ø. Hope, S. A. C. Kittelsen og B. A. Persson, 2011: "Spesialisthelsetjenesten i Norden. Sykehusstruktur, styringsstruktur og lokal arbeidsorganisering som mulig forklaring på kostnadsforskjeller mellom landene", Rapport SINTEF A19615). Blant sammenhengene som ble diskutert fant en ikke klare tegn til at eier- og styringsstrukturen i Norge kan forklare produktivitetsforskjellene. Befolkningsgrunnet for lokal akuttberedskap er imidlertid noe lavere i Norge enn i de andre nordiske landene.

Bosettingsstruktur, geografi og ulikt grensesnitt mot primærhelsetjenesten er relevante forhold som kan påvirke organiseringen. De kommunale helsesentrene ser ut til å lette noe av trykket på finske sykehus. I case-studier fant en også at det var lavere bemanning ved finske sykehus.

Ved Frischsenteret ble det særlig arbeidet med dekomponering av produktivitetsforskjellene mellom sykehus i ulike land og over tid. Studien gjør bruk av ulike metoder, men resultatene er robuste på tvers av disse. Produktivitetsforskjellene avspeiler i hovedsak forhold på landnivå, ikke forhold på sykehusnivå. Det er liten forskjell i skalaeffektivitet og i kostnadseffektivitet, men stor og statistisk signifikant forskjell i mulighetsområdene som sykehusene står overfor i de nordiske landene. Ut fra sine forutsetninger har Norge samme kostnadseffektivitet som Finland, og bedre skalaeffektivitet.

Fordi det kun er fire land med i studien, er det vanskelig å teste statistisk hva som gjør mulighetsområdene ulike. Noe av forskjellene i kostnadseffektivitet mellom sykehus er assosiert med poliklinikkandel og liggetid, men størstedelen av også disse

forskjellene er uforklart. Gjennomsnittlig pasienttyngde, eller om sykehuset er hovedstadssykehus eller universitetssykehus, forklarer lite eller intet. Reisetid til sykehus betyr noe for kostnadsforskjeller i Norge, men ikke i de andre landene.

Konsekvensen av at mulighetsområdene for norske sykehus er dårligere enn for finske er ikke nødvendigvis at vi må innfinne oss med et lavere produktivitetsnivå, dvs. fortsatt bruke mer ressurser for de samme helsetjenestene. Økonomisk teori har for det meste sett på teknologien (mulighetsområdet/fronten) som upåvirkelig og analysert atferden gitt denne teknologien. Mye litteratur, særlig de siste årene, har imidlertid sett på årsakene til teknisk endring, og bygget modeller der vekst og innovasjon er endogene størrelser som blant annet kan stimuleres gjennom insentiver og strukturer. Fronten kan flyttes. Ulike landspesifikke mulighetsområder må ikke tolkes som at de er uforanderlige, men det betyr antakelig at endringene må finnes på nasjonalt nivå heller enn på sykehusnivå.

**Stiftelsen Frischsenteret for
samfunnsøkonomisk forskning**

Resultatregnskap	Note	2011	2010
Driftsinntekter			
Salgsinntekt	1	33 398 577	28 049 150
Sum driftsinntekter		<u>33 398 577</u>	<u>28 049 150</u>
Driftskostnader			
Lønnskostnad	2	22 336 677	19 715 049
Avskrivning på varige driftsmidler	3	339 489	302 549
Annen driftskostnad	9	9 836 343	7 443 682
Sum driftskostnader		<u>32 512 509</u>	<u>27 461 280</u>
Driftsresultat		<u>886 069</u>	<u>587 870</u>
Finansinntekt		850 394	1 194 214
Finanskostnad		481 882	7 891
Netto finansposter		<u>368 512</u>	<u>1 186 323</u>
Årsresultat		<u>1 254 580</u>	<u>1 774 193</u>

DISPONERINGER OG OVERFØRINGER

Til/Fra (-) fond for anvendt forskning		1 272 276	1 908 728
Til/Fra (-) Frischfondet		-17 696	-134 535
Sum disponeringer		<u>1 254 580</u>	<u>1 774 193</u>

**Stiftelsen Frischsenteret for
samfunnsøkonomisk forskning**

Balanse pr 31. desember

		2011	2010
EIENDELER	Note		
ANLEGGSMIDLER			
Varige driftsmidler			
Edb-utstyr	3	519 913	700 195
Sum varige driftsmidler		<u>519 913</u>	<u>700 195</u>
Finansielle anleggsmidler			
Investering i aksjer og andeler		50 000	50 000
Sum finansielle anleggsmidler		<u>50 000</u>	<u>50 000</u>
Pensjonsmidler	6	5 170 631	3 939 853
Sum anleggsmidler		<u>5 740 543</u>	<u>4 690 048</u>
OMLØPSMIDLER			
Fordringer			
Kundefordringer		2 845 080	5 103 004
Opptjente inntekter		954 814	61 069
Forskuddsbetalte kostnader		650 133	12 214
Sum fordringer		<u>4 450 026</u>	<u>5 176 287</u>
Markedsbaserte finansielle omløpsmidler	7	15 882 272	15 874 168
Sum investeringer		<u>15 882 272</u>	<u>15 874 168</u>
Bankinnskudd, kontanter og lignende	5	21 002 830	12 586 709
Sum omløpsmidler		<u>41 335 128</u>	<u>33 637 164</u>
SUM EIENDELER		<u>47 075 671</u>	<u>38 327 212</u>

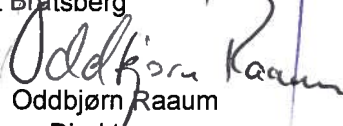
**Stiftelsen Frischsenteret for
samfunnsøkonomisk forskning**

Egenkapital og gjeld pr 31.12.

	2011	2010
Egenkapital		
Note		
Innskutt egenkapital		
Grunnkapital	200 000	200 000
Sum innskutt egenkapital	<u>200 000</u>	<u>200 000</u>
Opptjent egenkapital		
Fond for anvendt forskning	19 564 135	18 291 860
Frischfondet	171 272	188 968
Sum opptjent egenkapital	<u>19 735 407</u>	<u>18 480 828</u>
Sum egenkapital	8 <u>19 935 407</u>	<u>18 680 828</u>
Gjeld		
Avsetning for forpliktelser		
Kompetansegjeld	4 <u>13 497 091</u>	<u>11 245 469</u>
Sum avsetning for forpliktelser	<u>13 497 091</u>	<u>11 245 469</u>
Kortsiktig gjeld		
Leverandørgjeld	1 863 867	735 871
Skyldige offentlige avgifter	1 824 370	1 447 163
Forskudd fra kunder	6 127 788	3 783 078
Annen kortsiktig gjeld	3 827 148	2 434 803
Sum kortsiktig gjeld	<u>13 643 173</u>	<u>8 400 915</u>
Sum gjeld	<u>27 140 264</u>	<u>19 646 384</u>
SUM EGENKAPITAL OG GJELD	<u>47 075 671</u>	<u>38 327 212</u>

Oslo, 25. april 2012

I styret for Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning

 Diderik Lund Styrets leder	 Karen Helene Ulltveit-Moe	 Frøydis Langmark
 Bernt Bratsberg	 Halvor Mehlum	 Eli Jensen
 Oddbjørn Raaum Direktør		

Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning

NOTER TIL REGNSKAPET 2011

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i overensstemmelse med regnskapsloven og god regnskapsskikk for små foretak.

Forskningstjenester inntektsføres i takt med utførelsen.

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen et år er uansett klassifisert som omløpsmidler. Ved klassifisering av kortsiktig og langsiktig gjeld er analoge kriterier lagt til grunn.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi når verdifallet forventes ikke å være forbigående. Inventar avskrives etter saldometoden, mens Edb-utstyr avskrives lineært over 3 år.

Markedsbaserte finansielle omløpsmidler verdsettes til markesverdi. Øvrige omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelige verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptaktstidspunktet.

Opptjente ikke fakturerte inntekter balanseføres. Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene.

Regnskapsføring av pensjonskostnader skjer i samsvar med Norsk Regnskaps Standard for Pensjonskostnader (NRS 6). I henhold til denne standarden er de kollektive pensjonsordninger behandlet som ytelsesplaner. Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser for ytelsesplaner beregnes etter lineær opptjening på basis av forutsetninger om diskonteringsrente, fremtidig regulering av lønn, pensjoner og ytelser fra folketrygden, fremtidig avkastning på pensjonsmidler samt aktuarmessige forutsetninger om dødelighet, frivillig avgang mv. Pensjonsmidlene er vurdert til virkelig verdi og fratrukket i netto pensjonsforpliktelse i balansen.

Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning

Note 1 Driftsinntekter

Driftsinntekter består av forskningsinntekter som resultatføres i takt med utførelsen.

Note 2 Lønnskostnader, godtgjørelser, antall ansatte

	2011	2010
Lønn og feriepenger	16 097 026	14 476 499
Arbeidsgiveravgift	2 096 559	1 953 216
Kompetanseavsetning	2 251 622	1 241 149
Styrehonorar	122 500	106 000
Pensjonskostnad inkl arbeidsgiveravgift	1 843 356	1 729 828
Refusjon sykepenger	-783 874	-212 852
Andre sosiale kostnader	709 488	421 208
Sum	22 336 677	19 715 049

Ansatte

Stiftelsen hadde i gjennomsnitt 39,33 ansatte i 2011, og antall årsverk var 24,5.

Ytelser til ledende personer / godtgjørelser

	Direktør tom 31.07.11	Direktør fom 01.08.11	Styret
Lønn	931 643	861 002	
Andre ytelser	14 621	16 331	
Premie til pensjonsordninger	18 632	17 220	
Styrehonorar			122 500

Erik Hærnes fratrådte som direktør pr 1. august 2011 og Oddbjørn Raaum overtok denne stillingen fra samme dato. Ytelsene i tabellen over er de to direktørenes godtgjørelse fra stiftelsen for hele 2011.

Det er ikke gitt lån til eller stilt sikkerhet til fordel for direktør, andre ansatte, styremedlemmer eller andre nærstående.

Revisor

<i>Godtgjørelse til revisor</i>	2011	2010
Lovpålagt revisjon	85 000	80 850
Utvidet finansiell revisjon	31 800	54 000
Skatterådgivning	46 525	0
Andre attestasjonstjenester	8 600	0

Alle beløp er eks. mva.

Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning

Note 3 Anleggsmidler

	Edb-utstyr
Kostpris pr 01.01. 11	4 652 584
Tilgang i året	159 206
Avgang i året	<u>0</u>
Anskaffelsekost pr 31.12.11	<u>4 811 790</u>
Akkumulerte avskrivninger 01.01.11	3 952 390
Årets ordinære avskrivninger	<u>339 489</u>
Akkumulerte avskrivninger pr 31.12.11	<u>4 291 879</u>
Bokført verdi pr 31.12.11	<u>519 913</u>
Avskrivningssatser ordinære avskrivninger	<u>3 år</u>

De ordinære avskrivningene foretas lineært over 3 år for Edb-utstyr.

Note 4 Kompetansegjeld

Kompetansegjeld er opptjent tid til kompetanseoppbygging for forskerne og forskningssjef per 31.12.11 vurdert etter gjeldende lønnsatser inkludert arbeidsgiveravgift og sosiale kostnader. Totalt opptjent beløp justeres skjønnsmessig ned ut fra beste estimat på hvor stor del av den opptjente tiden som vil bli tatt ut.

Den opptjente tiden kunne også blitt vurdert til alternativ-verdi, det vil si det samlede inntektsbortfall ved uttak av kompetansetiden. Denne alternativ-verdien er per 31.12.11 estimert til kr 18 302 755. Med en slik verdiansettelse ville opptjent egenkapital reduseres fra kr 19 935 407 til kr 15 129 743.

Note 5 Bankinnskudd

Bundet bankinnskudd på skattetrekkskonto utgjør per 31.12.11 kr 856 426.
Stiftelsen har også en depositumskonto som utgjør per 31.12.11 kr 5 000.

Note 6 Pensjonspremiefond / pensjonsforpliktelser

Grunnlaget for beregningen av årets pensjonskostnad for ytelsesplanene er basert på antall opptjeningsår, lønnsnivå samt følgende forutsetninger:

	2011	2010
Diskonteringsrente	3,80 %	4,60 %
Årlig lønnsvekst	3,50 %	4,00 %
Årlig økning i G	3,25 %	3,75 %
Årlig regulering av pensjoner	0,10 %	1,30 %
Avkastning på pensjonsmidler	4,10 %	5,40 %
Fratredelseshyppighet	2,00 %	2,00 %
Antall aktive som omfattes av ordningen	25	
Antall pensjonister som omfattes av ordningen	1	

**Stiftelsen Frischsenteret for
samfunnsøkonomisk forskning**

Periodens pensjonskostnad fremkommer slik:	2011	2010
Nåverdien av årets opptjening	1 641 579	1 497 484
Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen	851 278	886 371
Beregnet brutto pensjonskostnad	2 492 856	2 383 855
Estimert avkastning på pensjonsmidlene	-982 229	-899 861
Ansattes pensjonstrekk	-264 715	-239 276
Resultatførte estimatendringer og avvik	207 149	194 856
Netto pensjonskostnad	1 453 061	1 439 574
Administrasjonskostnader	184 956	71 000
Arbeidsgiveravgift	205 339	219 254
Netto pensjonskostnad inkl. arbeidsgiveravgift	1 843 356	1 729 828
Pensjonsforpliktelser/-midler i balansen fremkommer slik:	2011	2010
Brutto pensjonsforpliktelser 01.01	18 702 877	16 611 472
Brutto pensjonsforpliktelser pr 31.12	22 314 689	18 702 877
Pensjonsmidler pr 01.01	17 088 338	15 027 839
Pensjonsmidler pr 31.12	20 682 440	17 088 338
Ikke resultatførte estimatendringer	6 802 880	5 554 392
Netto pensjonsmidler pr 31.12	5 170 631	3 939 853

Stiftelsen har en tjenestepensjonsordning som tilfredsstiller kravene i lov om obligatorisk tjenestepensjon.

Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser beregnes etter lineær opptjening basert på forventet sluttlønn. Beregningen er basert på en rekke forutsetninger herunder diskonteringsrente, fremtidig regulering av lønn, pensjoner og ytelser fra folketrygden, fremtidig avkastning på pensjonsmidler samt aktuariemessige forutsetninger om dødelighet og frivillig avgang.

Pensjonsmidler er vurdert til virkelig verdi og fratrukket i netto pensjonsforpliktelse i balansen. Endringer i forpliktelsen og pensjonsmidler som skyldes endringer i og avvik i beregningsforutsetningene (estimatendringer) fordeles over antatt gjennomsnittlig gjenværende opptjeningstid hvis avvikene ved årets begynnelse overstiger 10 % av det største av brutto pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler. Den faktiske pensjonsforpliktelse er en svært volatil størrelse. For å få en jevn og sammenlignbar pensjonskostnad benyttes estimatavvik mekanismene. På sikt er det antatt at estimatavviket jevner seg ut.

Frischsenteret har ved utgangen av 2011 ikke resultatført underdekning i pensjonsordningen på 6 802 880 kr. Dette har bygget seg opp gjennom flere år, drevet blant annet av reduksjonen i diskonteringsfaktoren fra 7 til 5,5 % i 2003, fra 5,4 til 4,6 % i 2010 og ytterligere fall til 3,8 % i 2011.

Om en tar hensyn til underdekningen i pensjonsordningen, vil egenkapitalen reduseres med 6 802 880 kr. Om en også tar hensyn til alternativ kostnaden av kompetanseforpliktelsen (note 4), vil bokført egenkapital reduseres fra 19 935 407 kr til 8 326 863 kr (19 935 403 kr redusert med estimatavviket 6 802 880 kr samt økning i kompetansegjeld pga alternativ kostnad).

Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning

Note 7 Markedsbaserte finansielle omløpsmidler

Aksjefond	Kostpris	Verdi pr 31.12.10	Verdi pr 31.12.11	Årets endring		Balanseført verdi
Odin Norge	837 000	1 094 360	773 011	-321 349	-29,36 %	773 011
Aksjefondet Skagen Global	1 663 000	2 398 580	2 241 341	-157 239	-6,56 %	2 241 341
	2 500 000	3 492 940	3 014 352	-478 588	-13,70 %	3 014 352
Pengemarkedsfond						
Nordea Likviditet	6 267 143	7 601 242	7 837 440	236 198	3,11 %	7 837 440
Nordea Obligasjon II	3 761 374	4 779 985	5 030 480	250 495	5,24 %	5 030 480
Sum	10 028 516	12 381 227	12 867 920	486 693	3,93 %	12 867 920
Sum markedsbaserte fin.oml.	12 528 516	15 874 167	15 882 272	8 105	0,05 %	15 882 272

Note 8 Egenkapital

	Grunn- kapital	Fond for anvendt forskning	Frisch fondet	Sum
Egenkapital pr 31.12.2010	200 000	18 291 859	188 968	18 680 828
Årets resultat		1 272 276	-17 696	1 254 580
Tildelt fond		0	0	0
Egenkapital pr 31.12.2011	200 000	19 564 135	171 272	19 935 407

Det er i 2011 ikke vedtatt utdelinger av Fondet for anvendt forskning til prosjekter ved stiftelsen og Økonomisk Institutt. Midler som er tildelt Økonomisk institutt er kostnadsført i årets regnskap med kroner 0. Midler som er tildelt fagmiljøet ved stiftelsen utgjør kroner 0 og anses å være en intern disponering av egenkapital som ikke kostnadsføres før utdelingsåret. Årets uttak av fjorårets og årets avsatte midler i Frischfondet er kostnadsført i årets regnskap med kr 17 696.

Note 9 Andre driftskostnader

Andre driftskostnader består av følgende:

	2011	2010
Leie lokaler og andre lokalkostnader	1 729 817	1 623 675
Inventar og utstyr	498 832	388 694
Andre honorar	5 484 909	3 304 445
Møte, kurs og lignende	346 606	384 449
Porte, tlf, trykksaker og lignende	259 294	336 969
Reisekostnader	1 221 340	1 194 227
Øvrige kostnader	295 545	211 222
Sum	9 836 343	7 443 682

Frischsenteret

Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning er en uavhengig stiftelse opprettet av Universitetet i Oslo. Frischsenteret utfører samfunnsøkonomisk forskning i samarbeid med Økonomisk institutt ved Universitetet i Oslo. Forskningsprosjektene er i hovedsak finansiert av Norges forskningsråd, departementer og internasjonale organisasjoner. De fleste prosjektene utføres i samarbeid mellom Frischsenteret og forskere ved andre norske og utenlandske forskningsinstitusjoner.

**Frischsenteret
Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Tlf: 22958810
Fax: 22958825
frisch@frisch.uio.no
www.frisch.uio.no**